

Estudi de dret comparat: les xarxes de distribució públiques a la Unió Europea

Schlaich Dauss, SLP. Març 2023

Estudis i Projectes pels municipis - Amep

Associació de Municipis i Entitats per l'Energia Pública

Schlaich Daus

Estudi de dret comparat: les xarxes de distribució públiques a la Unió Europea

1

Client: Associació de municipis i entitats per l'energia pública (AMEP)

Autors: Martí Arribas, Alberto Barriga, Jorge Andrey

Data: 21 març de 2023

Schlaich Daus, SLP
Claudio Coello 77, 6° - E 28001 Madrid
Rambla Catalunya 52 - E 08007 Barcelona
+34 93 010 75 93 - 91 088 15 11 - info@schlaich-daus.com
NIF: B-02722080

Índex de continguts

Resum executiu.....	3
Metodologia	4
Casos d'estudi	5
1. La xarxa de distribució a Irlanda.....	5
2. La xarxa de distribució a Dinamarca	7
3. La xarxa de distribució a França.....	10
4. La xarxa de distribució a Països Baixos	13
5. La xarxa de distribució a Portugal.....	15
6. La xarxa de distribució a Alemanya	18
7. La xarxa de distribució a Estònia.....	21
8. La xarxa de distribució a Grècia	23
Bibliografia.....	26

Resum executiu

La pregunta sobre si és millor una xarxa de distribució elèctrica en mans públiques pressuposa una resposta positiva a aquesta altra: és legalment possible una xarxa de distribució pública dins de la normativa europea? Aquest estudi de dret comparat es centra en diversos països de la Unió Europea on, en efecte, la xarxa de distribució és pública. En cada capítol s'analitza si, d'acord amb la normativa vigent en cada Estat membre, la xarxa de distribució pública ho és a nivell de titularitat i/o de gestió, total o parcialment, des de sempre o de forma sobrevinguda.

Metodologia

El present estudi se centra en aquells països del nostre entorn on la xarxa de distribució és de titularitat pública. D'aquesta manera, es realitza un anàlisi de la normativa reguladora de les xarxes de distribució d'Irlanda, Dinamarca, França, Països Baixos, Portugal, Alemanya, Estònia i Grècia.

A efectes d'afavorir la compatibilitat, les conclusions referents a cada país s'estructuren en apartats idèntics. Primerament, s'analitza fins a quin punt i qui exactament és el responsable públic de la xarxa. Sobre aquesta base, es continua es fa una distinció entre la titularitat i la gestió de la xarxa, doncs en gran part dels països europeus la gestió es du a terme per entitats diferents de les titulars o propietàries de les infraestructures. D'aquesta manera, trobem en alguns casos, països on l'estat manté la propietat de la xarxa, mentre que per la via de la concessió, llicència o l'autorització, s'externalitza l'operació, manteniment i desenvolupament de la xarxa a un gestor, que pot ser una empresa privada.

Seguidament, es puntualitza si les xarxes identificades són d'àmbit municipal o supramunicipal. En alguns casos, les xarxes de distribució són titularitat dels ens locals, i es troben circumscrites al un àmbit de control territorial limitat. Per contra, en altres casos trobem xarxes operades a escala estatal, en cap cas a nivell equivalent a l'autonòmic. En darrer terme, en els països on actualment la xarxa de distribució és pública, s'estudia si aquesta ho es des de el seu origen, o s'ha produït un procediment de municipalització o nacionalització.

Casos d'estudi

1. La xarxa de distribució a Irlanda

	Operadors de la xarxa	Llargària de la xarxa	Titularitat	Entitat reguladora	Marc legal
Distribució d'electricitat	1	172.000 km	Pública	Commission for Regulation Utilities (CRU)	Electricity Regulation Act, 1999

A. Pública o privada

L'empresa pública *Electricity Supply Board (ESB)* és la responsable de la gestió, el manteniment i el desenvolupament de la xarxa de distribució d'electricitat a Irlanda. Convé fer ressaltar que ESB està participada en un 95% pel govern d'Irlanda, i en el restant 5% pels treballadors.

La societat mercantil ESB juga un paper fonamental al sector elèctric irlandès. Un exemple és el precepte relatiu a interpretacions de la *Electricity Regulation Act, 1999 (ERA)*, la norma que regeix el sector elèctric a Irlanda, on s'especifica que ESB s'anomenarà "*the Board*" als efectes de la llei. Com s'exposarà més endavant, "*the Board*" o ESB tenen assegurats per disposició legal un rol com a operadors i propietaris de la xarxa de distribució del país. Tanmateix, l'ERA designa a aquesta empresa per a dictar les corresponents regulacions d'accés a la xarxa de transport i distribució.

Establert l'anterior, ESB és la propietària de la xarxa de distribució en virtut d'una llicència de *Distribution Asset Owner (DAO)* atorgada al 2009 per la *Commission for Energy Regulation*, que actualment rep la denominació de *Commission for Regulation of Utilities (CRU)*.

La CRU és el regulador independent de l'energia i l'aigua a Irlanda. A l'empara de l'ERA, la CRU té competència per atorgar llicències per a la generació i subministrament d'electricitat, així com autoritzar la construcció de plantes de generació, atorgar l'accés a les xarxes de transport i distribució als titulars de les llicències i a vigilar i regular la competitivitat del mercat elèctric.

B. Titularitat o gestió

A Irlanda hi ha una separació entre la titularitat i la gestió de la xarxa de distribució. Així, es diferencien dues llicències. La primera, i a la que ens hem referit a l'apartat anterior, concedeix

la propietat de la xarxa de distribució (DAO). La segona és la llicència per a dur a terme les funcions de gestió de la xarxa de distribució, anomenada *Distribution System Operator Licence (DSO)*. Ambdues llicències es van concedir l'any 2009 a l'empresa pública ESB de conformitat amb la secció 14.1 lletra g) de l'ERA, en el cas de la llicència DSO, i la lletra k), en el cas de la llicència DAO.

En el redactat original de la ERA s'establia l'obligació de que les llicències fossin atorgades a ESB i a una subsidiària de la societat respectivament. No obstant això, en l'actual versió de la norma s'han derogat les lletres g) i k) de la secció 14.1 incorporant, en canvi, un precepte genèric que estipula que la CRU haurà de proveir a la societat pública ESB amb una llicència per a subministrar ("supply") energia. Sens perjudici d'aquest canvi, les llicències de titularitat (DAO) i gestió (DSO) de la xarxa de distribució segueixen en vigor i ESB i una subsidiària de l'esmenada companyia continuen sent les respectives empreses titulars i gestores de la xarxa.

Tornant a la separació entre titularitat i gestió de la xarxa de distribució, a més de la previsió de dues llicències separades, una per cada activitat, l'ERA també disposa que una mateixa societat no podrà ser titular de les dos llicències. És per aquesta raó que ESB és la titular de la llicència DAO, mentre que ESB Networks LTD, una societat íntegrament participada per ESB, és la titular de la llicència DSO.

C. Nacional o municipal

La xarxa de distribució irlandesa és d'àmbit nacional, amb un únic operador que posseeix les infraestructures (DAO) i, mitjançant una subsidiària (DSO), administra la xarxa de distribució d'electricitat del país.

D. Públic d'origen o sobrevingut

La distribució d'electricitat a Irlanda ha estat vinculada des d'un inici a l'empresa pública ESB. És la *Electricity (Supply) Act* de 1927 la que estableix la seva creació als efectes de desenvolupar un sistema elèctric a escala nacional. Aquesta estructura es manté a l'actualitat.

2. La xarxa de distribució a Dinamarca

	Operadors de la xarxa	Llargària de la xarxa	Titularitat	Entitat reguladora	Marc legal
Distribució d'electricitat	40	165,000 km	Municipal i ciutadana	Danish Utility Regulator (DUR)	Lov om elforsyning, Energinet Lov

A. Pública o privada

A Dinamarca hi ha dos mercats d'electricitat diferents: Dinamarca Occidental (*Jutlandia i Funen*) i Dinamarca Oriental (*Sealand*). El mercat elèctric occidental està sincronitzat amb el sistema elèctric europeu continental i l'oriental està sincronitzat amb el sistema elèctric nòrdic. A la vegada, la xarxa elèctrica danesa es divideix en xarxa de transport (gestionada per *Energinet*) i xarxa de distribució, gestionada per les diferents distribuïdores que presten servei en territori danès. La *Danish Utility Regulator (DUR)* és l'autoritat encarregada per supervisar i regular les activitats que realitzen les distribuïdores.

Les distribuïdores daneses són monopolis naturals a les àrees on operen. Tenen la peculiaritat de ser empreses propietat dels consumidors. Els articles 40 a 42 recullen l'obligació de les distribuïdores daneses d'establir un mecanisme de representació dels consumidors de la seva àrea de subministrament, en la direcció de l'empresa.

La gestió es porta a terme a través de les distribuïdores o empreses de xarxa, que majoritàriament són propietat de cooperatives de consumidors (90% del total) i petites societats anònimes de propietat municipal, que s'han anat venent a les cooperatives. La distribuïdora *Radius Elnet* (abans anomenada *Dong Energy Eldistribution*), és una societat anònima participada majorment per l'estat danès.

B. Titularitat o gestió

La **Llei de Subministrament d'Electricitat** estableix que els titulars de les llicències per gestionar les xarxes havien de ser propietaris de les instal·lacions utilitzades per portar a terme les activitats subjectes a llicència. A més del requisit tècnic i financer, s'exigia que el beneficiari d'una llicència fos propietari de la xarxa emprada per portar a terme l'activitat.

Es considerava essencial que, qui tenia els drets i obligacions en virtut d'una llicència, també havia de mantenir el control de les activitats de la xarxa. L'objectiu era assolir el compliment de seguretat de subministrament al garantir que el titular de la llicència d'explotació de la xarxa era a la vegada propietari i operador de la xarxa i, per tant, tenia control ple sobre ella.

Només podrien gestionar la xarxa aquells que ostentaven una llicència de gestió i la propietat d'aquesta. No obstant això, aquest requisit ja no consta a la versió més recent de la Llei de Subministrament d'Electricitat, tot i que la gestió de la xarxa segueix en mans de les mateixes distribuïdores, que han d'acreditar l'obtenció de la corresponent llicència per operar la xarxa.

C. Nacional o municipal

La xarxa de distribució danesa és d'àmbit municipal. Les distribuïdores que gestionen la xarxa són majoritàriament propietat, o bé dels consumidors o bé dels municipis, on es troba la xarxa.

D. Pública d'origen o sobrevinguda

Les infraestructures que formen part de la xarxa elèctrica es van considerar des d'un principi part del procés de construcció nacional. La propietat del sector elèctric danès es va desenvolupar amb l'ajuda dels mateixos consumidors, que esdevenien propietaris de les empreses de distribució d'electricitat que els prestaven servei.

La crisi del petroli de 1973 va ser el motiu pel qual molts països van crear institucions que apleguessin les funcions en matèria d'energia. Dinamarca va fundar la *Danish Energy Agency (DEA)* l'any 1976, encarregant-li el desenvolupament de les polítiques de producció, transmissió i utilització de l'energia. Posteriorment, l'any 1979, es va crear el Ministeri de l'Energia.

A la dècada de 1980, la política energètica va començar a canviar, i es va apostar per la liberalització del sector energètic per millorar l'eficiència, però també per adaptar-se al mercat interior comunitari. L'any 1990, continuant amb la política de desregularització del sector energètic, es va presentar un pla d'acció per liberalitzar el sector, a més d'apostar pel desenvolupament sostenible.

La idea es cristal·litzà l'any 1996, amb l'aprovació d'una reforma de la Llei de Subministrament d'Electricitat. La reforma permetia l'accés de tercers a la xarxa elèctrica. Tot i això limitava el lliure mercat en l'àmbit de la generació i la venda.

Al juliol de 2018 va ser emesa la nova llei del regulador d'energia, DUR, l'objecte de la qual és regular els serveis no competitiu d'electricitat, gas natural i calor central, i promoure l'eficiència en les empreses de serveis públics, l'oferta estable i segura, el desenvolupament

tecnològic amb costos eficients i les iniciatives ambientalment sostenibles. DUR determina els preus regulats.

Avui les xarxes de transport d'electricitat i gas són propietat i estan operades per Energinet (empresa pública). Pel que fa a les xarxes de distribució, són operades per aproximadament 40 distribuïdores locals, formant monopolis en la seva àrea, i els consumidors poden escollir el seu proveïdor entre una gran quantitat de comercialitzadores d'electricitat.

3. La xarxa de distribució a França

	Operadors de la xarxa	Llargària de la xarxa	Titularitat	Entitat reguladora	Marc legal
Distribució d'electricitat	EDF-Enedis (95%) i 142 Empreses de distribució local (5%)	1,400,000 km	Pública	Commission de Régulation de l'Énergie (CRE)	Code de l'énergie et les décisions tarifaires de la Commission de Régulation de l'Énergie (CRE)

A. Pública o privada

La xarxa de distribució elèctrica és propietat dels municipis, de les entitats de cooperació intermunicipal i dels departaments. Aquests són els responsables d'organitzar els serveis públics associats i encomanen, en la majoria dels casos, a Enedis la gestió de la xarxa, a través de més de 365 contractes de concessió. Per motius històrics, alguns municipis tenen la seva pròpia distribuïdora a la que encomanen la gestió de la xarxa de distribució.

Enedis és el principal operador de la xarxa pública de distribució d'electricitat francesa, encarregant-se del 95% de la xarxa. Es tracta d'una filial 100% d'EDF, societat mercantil vinculada al sector elèctric. La normativa francesa i els estatuts societaris d'EDF determinen que el 70% del capital i els drets de vot han de pertànyer a l'estat francès. Recentment, el govern de França ha anunciat que ja controla el 90% de les accions de la companyia, fet que es produeix a causa del procediment de compra d'accions als accionistes minoritaris que està duent a terme l'estat francès durant l'any 2022 i 2023, operació necessària per procedir a la seva nacionalització total i posterior retirada de la Borsa de París, actuació que encara no té una data concreta de materialització.

Les Empreses de Distribució Local (**EDL**) operen el 5% restant de la xarxa de distribució. En l'actualitat hi ha 142 EDL, algunes controlades per les entitats regionals on presten servei.

B. Titularitat o gestió

Com s'ha reflectit en l'anterior apartat, a França es distingeix clarament la titularitat de la gestió de la xarxa de distribució elèctrica. La xarxa és propietat dels municipis, les entitats de cooperació intermunicipal i els departaments, que són coneguts com a organismes organitzadors de la distribució d'energia o *Autorité Organisatrice de la Distribution (AOD)* a efectes de l'article L.2224-31 del CGCT.

Les distribuïdores de la xarxa francesa presten el seu servei sota un règim de concessió pública recollit per la Llei N° 2000-108 de 10 de febrer de 2000, relativa a la modernització i desenvolupament del servei públic d'electricitat. Les autoritats locals poden licitar les concessions corresponents al seu àmbit territorial en virtut de l'article L2224-33 del Codi general d'autoritats locals i regionals (CGCT).

Els AOD negocien i celebren contractes de concessió amb les operadores de la xarxa, en una àrea de servei exclusiu. L'article L111-52 del Codi de l'Energia estableix els operadors de les xarxes públiques de distribució d'electricitat:

"Article L111-52:

Els operadors de les xarxes públiques de distribució d'electricitat són, en les seves respectives àrees exclusives de servei:

1° La societat gestora de les xarxes públiques de distribució resultant de la separació entre les activitats de gestió de la xarxa pública de distribució i les activitats de producció o subministrament exercides per Electricité de France en virtut de l'article L. 111-57;

2° Les empreses locals de distribució definides en l'article L. 111-54 o les empreses locals de distribució resultants de la separació entre les seves activitats de gestió de la xarxa pública de distribució i les seves activitats de producció o subministrament, en virtut de l'article L. 111-57 o de l'article L. 111-58 ;

3° L'operador de la xarxa pública de distribució d'electricitat és, en les zones no interconnectades a la xarxa metropolitana continental, l'empresa Electricité de France, així com l'empresa esmentada en l'article L. 151-2."

Les autoritats locals exerceixen el control sobre l'adequat servei i estat de les xarxes públiques de distribució, ja que són les propietàries de la infraestructura que forma la xarxa de distribució en el seu àmbit territorial i les entitats que atorguen els contractes de concessió als operadors de la xarxa, també de caràcter públic, que actualment són Enedis (EDF) en el 95% dels casos i empreses de distribució local en el 5% restant.

Les tarifes dels contractes de concessió per gestionar la xarxa de distribució d'electricitat francesa venen establertes per la *Commission de Régulation de l'Énergie (CRE)*. La CRE és l'entitat encarregada de garantir el funcionament dels mercats de l'electricitat i del gas a França. Té com a missions principals; regular les xarxes de gas i electricitat, controlant els dos monopolis que signifiquen tant el gas com l'electricitat, garantir la independència dels operadors de la xarxa, establir normes harmonitzades per al funcionament de les xarxes i els

mercats i assegurar la competència entre els proveïdors d'energia en benefici dels consumidors.

C. Nacional o municipal

La propietat de la xarxa de distribució elèctrica francesa pertany als municipis, les entitats de cooperació intermunicipal i els departaments, aquests són els encarregats d'adjudicar els contractes de concessió per gestionar la xarxa. Per tant, podem concloure que és d'àmbit municipal.

D. Pública d'origen o sobrevinguda

A conseqüència de la Llei de 8 d'abril de 1946 relativa a la nacionalització de l'electricitat i el gas, les àrees de producció, transport, distribució i subministrament d'energia van passar a estar controlades pel sector públic. Però les diferents directives sectorials europees han obert gradualment a la competència les activitats de producció i subministrament d'energia. Les corporacions locals han conservat la propietat de les xarxes de distribució que exploten de dues maneres diferents; o bé, mitjançant una societat que gestiona la xarxa en el seu àmbit territorial (creada abans de la llei de nacionalització de 1946), o bé, en virtut d'un contracte de concessió amb empreses del sector.

4. La xarxa de distribució a Països Baixos

	Operadors de la xarxa	Llargària de la xarxa	Titularitat	Entitat reguladora	Marc legal
Distribució d'electricitat	8	329,000 km	Pública	La Autoridad de los Consumidores y los Mercados (ACM)	Electricitei tswet 1998

A. Pública o privada

La xarxa de distribució elèctrica dels Països Baixos és de propietat pública, així ve determinat per l'article 93.2 de la Llei d'Electricitat de 1998 (**Llei E**);

"93.2. La propietat d'una xarxa o els drets sobre una xarxa correspondran directa o indirectament a l'Estat, a les seves províncies, els municipis o altres organismes públics."

Actualment, una part significativa del subministrament i generació d'electricitat es troba privatitzada i en mans d'empreses amb capital estranger. Per contra, la gestió de la xarxa de distribució s'exerceix per empreses amb capital estatal, tal com disposa l'article 93.3. de la Llei E;

"93.3. Les accions d'un operador de xarxa són propietat directa o indirecta de l'Estat, les províncies, els municipis o altres organismes públics."

L'article 5b de la Llei E estableix que l'Autoritat dels Consumidors i els Mercats és l'entitat encarregada de supervisar el compliment dels objectius marcats per la normativa comunitària pel mercat elèctric.

B. Titularitat o gestió

L'article 93 de la Llei E estableix que tant la titularitat com la gestió de la xarxa de distribució es trobarà en mans públiques. La Llei E prohibeix la possibilitat de privatitzar les empreses que gestionen la xarxa de distribució (la gestió) però també prohibeix la transmissió de la propietat de la xarxa a mans privades (la titularitat).

C. Nacional o municipal

Com especifica l'article 93.2 de la Llei E, la xarxa és de propietat de l'Estat, de les províncies, dels municipis o d'altres organismes públics. Per tant, és d'àmbit nacional i municipal dependent del cas.

D. Pública d'origen o sobrevinguda

El sector elèctric neerlandès ha patit un procediment de liberalització, que encara no ha afectat a la xarxa de distribució elèctrica neerlandesa, xarxa que és pública d'origen. La privatització del mercat energètic va començar l'any 1998, amb la Llei d'Electricitat (**E-Act**) introduint les reformes marcades per la normativa comunitària. La Unió va fixar com a data límit per liberalitzar el mercat de l'energia l'1 de juliol de 2007. Els Països Baixos van aconseguir aquesta fita l'1 de juliol de 2004.

Per tal d'evitar l'abús en la situació de monopoli que es produeix, s'han establert unes tarifes màximes per a tots els administradors de la xarxa. Les tarifes que poden cobrar els operadors venen establertes per l'Oficina de Regulació Energètica, entitat que depèn directament de l'Autoritat de Consumidors i Mercats dels Països Baixos (**ACM**).

A la dècada dels anys noranta els governs locals desitjaven vendre les seves accions en les empreses d'energia, però l'Estat va decidir que les xarxes d'energia havien de continuar sent de propietat pública. Per tant, els administradors de la xarxa, també han continuat subjectes a un fort control públic, separant pròpiament les empreses de generació, subministrament, per permetre la privatització de les darreres i assegurar que les xarxes continuaran sota el control públic.

5. La xarxa de distribució a Portugal

	Operadors de la xarxa	Llargària de la xarxa	Titularitat	Entitat reguladora	Marc legal
Distribució d'electricitat	11	229.168 km	Pública	Entidade Reguladora dos Serviços Energéticos	Decreto-lei 15/2022

A. Pública o privada

Conforme a la llei del sector elèctrica portuguesa, el Decreto-Lei nº15/2020 (DL 15/2022), l'activitat de distribució d'electricitat a Portugal es du a terme mitjançant un règim de concessió pública. En conseqüència, tot i que la gestió de la xarxa la realitzin empreses concessionàries eminentment privades, la titularitat roman a l'Administració pública.

A l'empara de l'article 7 del DL 15/2022 es diferencien les activitats del sector elèctric (producció, transport, distribució i comercialització), i es determina que l'activitat de gestió tècnica de les xarxes de transport i distribució s'exerceix en règim de concessió de servei públic.

En particular, d'acord amb l'article 10 del DL 15/2022, la "Rede Elétrica de Serviço Público (RESP)", engloba el conjunt d'instal·lacions de servei públic destinades al transport i la distribució d'electricitat, que integren la "Rede nacional de transporte de eletricidade (RNT)", la "Rede nacional de distribuição de eletricidade (RND)" i les xarxes de distribució d'electricitat de baixa tensió. El mateix precepte estableix que aquests béns només podran ser gravats o alienats en el termes previstos en el present DL 15/2022.

El capítol III del DL 15/2020 regeix amb més detall la gestió de les xarxes de transport i distribució. En especial, els articles 107 i següents diferencien entre la gestió de xarxes de distribució de alta tensió (AT) i mitja tensió (MT), i la gestió de xarxes de distribució de baixa tensió (BT).

Així doncs, la gestió de les xarxes de distribució en AT i MT s'encomana, en els termes d'un contracte de concessió, a un "operador de la RND". L'activitat es du a terme en règim de servei públic i les instal·lacions que integren la xarxa es consideren d'utilitat pública. L'atribució de la concessió es precedeix per la celebració d'un concurs públic i l'adjudicació és responsabilitat del departament d'energia del Govern. El termini de la concessió és de 35 anys màxim.

Per altra banda, la gestió de les xarxes de distribució en BT s'encomana als "concessionaris". L'activitat s'exerceix en règim d'exploració directa o mitjançant un contracte de concessió, en règim de servei públic. L'atorgament de les concessions és competència del municipis o

mancomunitats via concurs públic, i el termini d'aquestes concessions no pot excedir de 20 anys. Per tant, l'activitat de distribució d'electricitat en BT és un dret exclusiu dels municipis, que històricament han optat per concedir la seva gestió a operadors privats en base al temor d'una falta d'escala tècnica i econòmica que dificultaria la correcta prestació directa del servei.

B. Titularitat o gestió

El DL 15/2022 diferencia entre titularitat i gestió. D'aquesta manera, trobem que la titularitat de les xarxes de distribució de AT i MT corresponen a l'estat, en quant l'adjudicació de la seva gestió pertoca al membre del Govern responsable de la energia. I d'igual forma, la titularitat de les xarxes de distribució de BT correspon als municipis o les mancomunitats, en quant són aquests ens els que lliuren les corresponents concessions per a la gestió de la infraestructura a privats. Per altra banda, l'article 8, referent als agents involucrats al "*Sistema Eléctrico Nacional (SEN)*", comprèn la figura dels operadors de les xarxes de distribució d'alta, mitja i baixa tensió, és a dir, els adjudicatariis de les concessions que tenen la tasca de gestionar la xarxa de distribució.

C. Nacional o municipal

La xarxa de distribució elèctrica és d'abast nacional o municipal depenent de la seva tensió. Les concessions de gestió de les xarxes de AT i MT tenen caràcter nacional, mentre que les de BT són municipals.

D. Pública d'origen o sobrevinguda

En un inici, la Llei núm. 2002, de 1944, dirigida a procurar l'electrificació del país, havia instaurat el règim vigent fins a 1975, a l'empara del qual existien un conjunt de concessions privades en matèria de producció i transport de l'electricitat, tasques emmarcades dins del quadre competencial de l'estat, mentre que la distribució quedava en mans dels municipis.

Després de la Revolució de 1974, el Decret-Llei núm. 205-G/75, va disposar la nacionalització de totes les empreses concessionàries, que es van reestructurar en una societat estatal a la qual es van conferir tots els drets d'exclusivitat del sector. El resultat va ser l'empresa pública *Eletricidade de Portugal (EDP)*, creada al 1976 pel Decret-Llei núm. 506/1976. En termes

jurídics es va establir una reserva legal de la indústria per al sector públic, és a dir, un model de monopoli públic entregat a una empresa verticalment integrada.

Al 1988 comença una tendència liberalitzadora amb l'obertura del sector elèctric a la iniciativa privada, mitjançant el Decret-Llei núm. 449/1988, que va posar fi al règim d'exclusivitat pública del servei de producció, transport i distribució d'energia elèctrica. Paral·lelament, el Decret-Llei núm. 7/1991 transformaria EDP en una societat mercantil en règim de Dret privat que, tot i mantenir la titularitat pública del seu capital, determinaria la seva desintegració vertical, donant origen a empreses dirigides exclusivament a una de les activitats de producció, transport o distribució. S'havia iniciat el procés que acabaria amb el monopoli públic del sector elèctric.

Amb el Decret Llei núm. 182/1995 es constitueix un nou model en el que coexisteixen dos sistemes dins del SEN. Per una banda, el Sistema Elèctric de Servei Públic on es trobaria la concessionària de la gestió de la xarxa de transport. I per altra, el Sistema Elèctric Independent, organitzat segons els criteris de mercat, que correspondria als titulars de les autoritzacions per produir o distribuir energia en mitja i alta tensió, que haurien d'exercir la seva activitat en règim de mercat. Trobem aquí ja la distinció amb la distribució elèctrica en baixa tensió, que s'estructura des de 1982 mitjançant concessions municipals, tal com disposa el Decret-Llei núm. 344-B/82.

Al 1997, després de l'aprovació de la Directiva europea núm. 96/92, es van introduir canvis legislatius, que van coincidir amb l'inici de la privatització d'EDP. El capital públic va deixar de ser titular de l'empresa, que va passar a estar integrada majoritàriament per subjectes de Dret privat i, conseqüentment, a ser part del sector econòmic en mans de la societat.

El nou règim jurídic acaba refermant-se amb l'aprovació del Decret-Llei núm. 29/2006 i amb el vigent DL 15/2022, que estableix a Portugal un SEN compost per les activitats de generació i comercialització, que s'exerceixen en lliure competència en règim d'autorització administrativa, i les activitats de transport i distribució, que segueixen el model de concessió de servei públic. Per concloure, si bé la gestió de la xarxa de distribució ha anat canviant de mans públiques, amb la nacionalització de EDP, a mans privades, amb la liberalització de l'empresa, la titularitat de les xarxes, en especial les de baixa tensió, històricament a recaigut en el municipis.

6. La xarxa de distribució a Alemanya

	Operadors de la xarxa	Llargària de la xarxa	Titularitat	Entitat reguladora	Marc legal
Distribució d'electricitat	880	1.800.000 km	Privada i pública local	BNetzA i les autoritats dels estats federals, depenent de la mida de la xarxa	EnWG, ARegV, StromNEV

A. Pública o privada

L'article 3.3 de la llei del sector energètic alemanya (**EnWG**), defineix als operadors de xarxes de distribució elèctrica com "les persones físiques o jurídiques o les unitats organitzatives legalment dependents d'una empresa de subministrament d'energia que realitzin la tasca de distribuir energia elèctrica i siguin responsables de l'operació, manteniment i, en el seu cas, ampliació de la xarxa de distribució a un àrea determinada, així com connectar línies a altres xarxes".

18

De conformitat amb l'article 4 EnWG, l'inici de l'operació d'una xarxa de subministrament d'energia (transport o distribució) requereix l'aprovació de l'autoritat responsable segons la llei estatal. El permís només podrà ser denegat si el sol·licitant no té la capacitat personal, tècnica i econòmica per a assegurar l'operació de la xarxa a llarg termini, d'acord amb les disposicions de la EnWG.

Per altra banda, les empreses operadores de xarxa verticalment integrades han de ser, legal i operativament, independents de les empreses de generació i comercialització d'electricitat. Ara bé, les distribuïdores amb menys de 100.000 clients connectats a la seva xarxa no estan obligades a dur a terme l'esmenada separació, de conformitat amb els articles 7.2 i 7a.7.

La normativa alemanya, doncs, no limita la gestió de la xarxa de distribució als ens públics, sinó que podran administrar-la tant empreses públiques com privades, sempre que se'ls concedeixi la corresponent aprovació. Avui dia, hi ha 866 operadors de la xarxa de distribució alemanya registrats al *Bundesnetzagentur* (**BNetzA**), l'autoritat reguladora de les xarxes de transport i distribució. Uns 800 operadors de xarxa de distribució tenen menys de 100.000 clients. A la pràctica trobem operadors de xarxa de distribució que són empreses amb capital privat, i d'altres on el seu capital està en mans públiques.

B. Titularitat o gestió

El sistema alemany diferencia entre titularitat i gestió. Com s'ha exposat, la figura d'operador de la xarxa de distribució, definida a l'article 3.3 EnWG, s'encarrega del manteniment i administració de les infraestructures. D'aquesta manera, als operadors de xarxa se'ls atorga una concessió per a dur a terme l'activitat de distribució d'electricitat, però la propietat a llarg termini roman a l'Estat.

C. Nacional o municipal

La majoria d'operadors de xarxa de distribució són empreses verticalment integrades que operen com a empreses de serveis públic municipals. En aquest sentit, no hi cap norma que circumscriu l'activitat de distribució a l'àmbit municipal, podent les empreses operar xarxes supramunicipals. No obstant això, per motius històrics i polítics, a Alemanya hi ha un gran nombre d'operadors de xarxes de distribució de mitja i baixa tensió en mans d'entitats públiques locals.

D. Pública d'origen o sobrevinguda

Abans de la liberalització, el sector elèctric alemany estava en mans d'empreses verticalment integrades, que ostentaven el monopoli d'un territori concret. En aquest escenari, sota el paraigua de la llei de la indústria energètica de 1935 (*Energiewirtschaftsgesetz*, EnWG), que va romandre en vigor fins el 1998, l'activitat de subministrament i venda d'electricitat era entesa com un monopoli natural que duien a terme els següents perfils d'empreses:

- Empreses verticalment integrades amb centrals d'energia, i xarxes de transmissió i distribució.
- Empreses locals verticalment integrades propietat dels municipis que controlaven les xarxes de transport, la comercialització de l'energia al seu territori i algunes plantes de generació elèctrica.
- L'empresa ferroviària alemanya, que comptava amb la seva pròpia xarxa per a subministrar energia als trens.
- Empreses industrials i automobilístiques que també produïen electricitat per a autoconsum, i venien l'excedent a la xarxa pública.

Amb l'inici de la liberalització als anys 90, començà un procés de privatització al sector elèctric. Es van adquirir i fusionar gran part de les elèctriques, entre les que es trobaven empreses municipals de distribució, resultant-ne en quatre gran empreses. Aquestes copaven el 80% de la capacitat de generació del país i posseïen les xarxes de transport i distribució de les seves

respectives àrees d'operació, quedant el restant 20% en mans de petites empreses, majoritàriament de capital públic i municipal.

És precisament a la dècada de 2010 quan sorgeix un moviment de remunicipalització de les xarxes de distribució de baixa i mitja tensió. Com s'ha exposat, el dret d'operació de les xarxes d'electricitat i la seva propietat han de ser adjudicades per una convocatòria del municipi. En aquesta línia, l'empresa beneficiària de la concessió també ha d'adquirir les xarxes de l'empresa predecessora per un preu regulat per l'estat. Coincidint la data de venciment de gran part de les concessions amb un clima de decepció per l'exercici de l'activitat de distribució per part de les quatre grans elèctriques, molts municipis van aprofitar l'oportunitat per a recuperar el control de les xarxes de distribució en el seu àmbit d'actuació.

L'exemple més representatiu és el de la ciutat d'Hamburg. L'any 2009, l'ajuntament va crear l'empresa pública Hamburg Energie, concebuda per a construir plantes de generació d'energia renovable i vendre l'electricitat produïda. L'empresa va atraure més de 100.000 clients que cercaven energia verda produïda localment. És en aquest context remunicipalitzador que viu tot el país, en el que l'empresa es planteja gestionar també la infraestructura de distribució de la ciutat. Aquesta idea es reflexa al referèndum de 2013, on s'obté una ajustada majoria que habilita a l'entitat municipal a recuperar la gestió de la xarxa de distribució del seu territori. Finalment, el govern local va adquirir la xarxa de distribució elèctrica per 495,5 milions d'euros a finals de 2014, cristal·litzant aquest procés de remunicipalització.

7. La xarxa de distribució a Estònia

	Operadors de la xarxa	Llargària de la xarxa	Titularitat	Entitat reguladora	Marc legal
Distribució d'electricitat	33	65.700 km	Majoritàriament pública	Konkurentsiamet	Elektrituruseadus

A. Pública o privada

Elektrilevi OÜ és l'empresa distribuïdora d'electricitat amb la major implantació, abastant el 93% del territori. L'esmenada societat pertany al grup *Eesti Energia AS*, de titularitat pública. Actualment, hi ha 33 operadors de la xarxa de distribució, però *Elektrilevi OÜ* és la única distribuïdora a Estònia amb més de 100.000 clients. Aquesta distribuïdora, amb més de 100.000 clients connectats al país, amb més 80% de la quota de mercat, és pública. Per altra banda, les infraestructures de la xarxa de distribució d'Estònia pertanyen a les empreses operadores de la xarxa, no a l'Estat.

D'acord amb l'article 22.1 de la llei del sector elèctric a Estònia (*Elektrituruseadus*), les empreses hauran de comptar amb una autorització per a prestar serveis a través de la xarxa de distribució. La llicència per a prestar serveis a través de la xarxa de transport es concedeix a una única empresa.

En principi, totes les empreses que compleixin els requisits de l'article 18 de l'*Elektrituruseadus*, i obtinguin la corresponent autorització de conformitat amb el procediment previst als articles 22 i següents de la llei, podran operar les xarxes de distribució.

B. Titularitat o gestió

La llei del sector elèctric a Estònia diferencia entre la titularitat i la gestió de la xarxa de distribució. Concretament, l'article 8 disposa que l'operador de la xarxa de distribució és una persona jurídica que es dedica a la prestació de serveis de xarxa a través de la xarxa de distribució, i que és responsable d'operar, mantenir i desenvolupar la xarxa de distribució a la seva àrea de servei i de connectar-la amb altres.

L'Autoritat de la Competència d'Estònia és la competent per atorgar les autoritzacions esmenades per un termini no especificat. Així doncs, la regulació del mercat elèctric no exigeix

que l'empresa operadora de la xarxa de distribució sigui de titularitat pública. Per tant, a Estònia no hi ha cap mena de restricció per a operar les xarxes de distribució, estant permesa la seva gestió per part de persones jurídiques de titularitat tant pública com privada. L'únic requisit és el de comptar amb la preceptiva autorització de l'Autoritat de la Competència d'Estònia, i complir amb els requisits que preveu la llei, d'entre els quals en destaquem la necessitat de mantenir, com a mínim, 127.800 euros de capital social.

C. Nacional o municipal

Les xarxes de distribució a Estònia no es subordinen als límits municipals, podent trobar-ne gestors de la xarxa de distribució que operen a nivell nacional, com n'és el cas de Elektrilevi OÜ, i d'altres amb una quota de mercat menor, que operen a escala municipal.

D. Pública d'origen o sobrevinguda

El projecte de construcció de les línies de transmissió i distribució d'electricitat a Estònia es va iniciar a la dècada dels anys 20 del segle XX. Al 1930, es va preparar el primer pla d'electrificació d'Estònia i al 1935 es va formar el Comitè Nacional d'Energia d'Estònia, competència del Ministeri d'Economia.

Seguint les directrius del pla d'electrificació general, i en virtut de la llei "Riigikogu" de 8 de maig de 1939, es va establir la creació de l'empresa pública "Elektrikeskus" (la predecessora de l'actual Eesti Energia AS, aquesta última és l'accionista única de la principal distribuïdora d'Estònia a l'actualitat, Elektrilevi OÜ). Els objectius de l'empresa eren l'electrificació d'Estònia, la producció d'electricitat i subministrament als consumidors i la contribució a la difusió i aprofitament integral de l'energia elèctrica.

El marc d'actuació d'Elektrikeskus no es va poder assolir immediatament degut a la Segona Guerra Mundial. No és fins els anys 60 que es comencen a connectar els punts de generació entre les ciutats de Pärnu i Tallinn mitjançant una xarxa d'alta tensió i el desenvolupament de xarxes de baixa tensió.

El procés finalitza amb l'entrada en vigor de la Llei del Mercat Elèctric de 2003, en la que es va establir una norma per a acabar de connectar tot el territori del país, assignant un operador de xarxa a totes aquelles àrees que encara restaven sense electrificar. Elektrilevi OÜ, l'operador de xarxes de distribució pertanyent al grup públic Eesti Energia, és la distribuïdora amb presència. A 2014, hi havia 36 operadors de xarxa de distribució, sent Elektrilevi OÜ l'únic amb més de 100.000 clients i una quota de mercat d'aproximadament el 88%.

8. La xarxa de distribució a Grècia

	Operadors de la xarxa	Llargària de la xarxa	Titularitat	Entitat reguladora	Marc legal
Distribució d'electricitat	1	241.179 km	Pública i privada	Regulatory Authority for Energy (RAE)	Llei 4001/2011

A. Pública o privada

Hellenic Electricity Distribution Network Operator S.A. (HEDNO S.A.) és l'operador de la xarxa de distribució a Grècia. Aquesta societat mercantil es va formar per la separació del Departament de Distribució de l'empresa pública *Public Power Corporation (PPC S.A.)*, de conformitat amb la llei grega 4001/2011, als efectes de complir amb el disposat per la Directiva de la Unió Europea 2009/72/EC.

La normativa grega en matèria d'energia posa en relleu la importància de HEDNO S.A. com a operador de la xarxa de distribució nacional. La llei 4001/2011 estableix en el seu article 2 relatiu a les definicions que la xarxa de distribució hel·lènica es la xarxa de distribució de HEDNO establerta al territori grec. HEDNO S.A. és una empresa participada al 100% per PPC S.A.

PPC S.A. és una empresa d'origen públic que va crear-se l'any 1950 amb l'objectiu de planificar i aplicar la política energètica nacional i distribuir energia elèctrica als ciutadans grecs. A la llum de la llei 4001/2011, que regula el sector elèctric, PPC S.A. és la titular de la xarxa de distribució d'electricitat.

A l'hora de determinar si la titularitat de la xarxa de distribució és pública o privada cal valorar si PPC S.A. pot considerar-se una empresa pública, el 16 de novembre de 2021 la mercantil va completar una operació d'augment de capital en la que el Govern grec, com a accionista, va decidir no participar. Com a resultat, la participació pública a l'empresa va disminuir d'un 51,12% a un 34,12%. Per tant, l'operador de la xarxa de distribució grega operada, HEDNO S.A., empresa subsidiària de PPC S.A, que a la vegada ostenta la titularitat de la xarxa, una empresa on la participació pública majoritària s'ha diluït.

B. Titularitat o gestió

El Capítol V de la llei 4001/2011 regula la distribució d'electricitat. La normativa grega separa la funció de titular de la xarxa de distribució de la de gestió, designant separatament dues empreses i establint la separació comptable i la prohibició d'operar les dues activitats a la vegada.

L'article 122 estableix que la titularitat de la xarxa de distribució correspon en exclusiva a PPC S.A. En aquest sentit, la llei concedeix a PPC S.A. una llicència exclusiva de propietat de la xarxa en virtut de la qual PPC S.A. té el dret d'administrar la xarxa. Per altra banda, l'empresa concessionària haurà d'assegurar la separació comptable i operativa de les seves activitats relacionades amb la titularitat de la xarxa, de la resta d'activitats realitzades al sector elèctric. En virtut de la Decisió 82/2014, la Autoritat Reguladora de l'Energia (**RAE**) va atorgar la "Llicència de la Propietat Exclusiva de la Xarxa de Distribució" a PPC S.A.

Per altra banda, l'article 123 designa a l'empresa HEDNO S.A. com a responsable de la gestió de la xarxa de distribució hel·lènica. De la mateixa manera que amb la titularitat, els articles 123 i 124 regeixen sobre la necessitat separar jurídica i operativament l'activitat de HEDNO S.A. de tota la resta d'activitats de PPC S.A., així com a qualsevol activitat de producció o subministrament d'energia.

L'article 126 estableix que HEDNO S.A. haurà d'obtenir una llicència de gestió de les xarxes de distribució. La llicència l'atorga la RAE, i determina les obligacions i els drets de l'empresa, així com els termes i condicions per a exercir l'activitat de gestor de la xarxa i assegurar la independència, la separació operativa i la conducta imparcial i no discriminatòria. Així doncs, en virtut de la Decisió 83/2014, la RAE va atorgar a HEDNO S.A. la "Llicència de Gestió de la Xarxa de Distribució Hel·lènica".

C. Nacional o municipal

La xarxa de distribució a Grècia està controlada per un únic gestor de xarxa, HEDNO S.A., que opera a escala nacional.

D. Pública d'origen o sobrevinguda

L'origen del sistema elèctric a Grècia es basa en empreses privades i municipis que subministraven electricitat amb estacions i xarxes locals mitjançant un contracte o llicència de concessió atorgat pel Govern grec. Amb la creació de l'empresa estatal PPC S.A., i l'entrada en vigor de la Llei 3523/1956, es va disposar el termini sobrevingut de tots els contractes i

llicències que l'Estat Grec havia atorgat a les companyies elèctriques. Aquestes empreses passarien gradualment a formar part de PPC, amb l'adquisició de les seves instal·lacions.

En aquesta situació, la demanda elèctrica, especialment a la Grècia rural, va créixer exponencialment sota la petició de que PPC reconstruís les instal·lacions existents o desenvolupés noves xarxes que satisfessin la demanda en ple creixement del país. Per a donar resposta a l'anterior, PPC S.A. va organitzar les Unitats Regionals de Distribució descentralitzant les responsabilitats. Així doncs, des de 1960 fins al 2000, es va mantenir l'estructura de PPC amb dues Direccions Centrals i cinc Direccions Regionals.

La modernització de les xarxes de distribució requeria grans inversions i tant HEDNO S.A. com la seva matriu PPC s'enfrontaven a greus problemes financers. Així doncs, amb l'entrada en vigor de la llei 2773/1999, PPC es transforma en una societat anònima amb l'Estat com a únic accionista i amb l'objecte principal de producció i subministrament d'energia. No obstant això, la necessitat de finançament persisteix i s'acaba donant pas a l'entrada de capital privat a la nova societat anònima, que finalitza amb la privatització de gran part de PPC S.A. l'any 2021.

Bibliografia

GENERAL

- Luise Rullaud, Christian Gruber. *Distribution Grids in Europe, Facts and Figures 2020*. Eurelectric Powering People, 2020.
- Prettico, G., Flammini, M. G., Andreadou, N., Vitiello, S., Fulli, G., Masera, M. *Distribution System Operators observatory 2018. Overview of the electricity Distribution System in Europe*. European Union, 2019.
- Sinan Küfeoglu, Michael Pollit, Karim Anaya. *Electric Power Distribution in the World: Today and Tomorrow*. University of Cambridge Energy Policy Research Group, 2018.
- Council of European Energy Networks. *Report on Regulatory Frameworks for the European Energy Networks 2021*.

IRLANDA

- Eoin Cassidy, Peter Mclay, William Carmody. *Electricity Regulation 2022. Ireland*. Law Business Research Ltd, 2021.

DINAMARCA

- *Analyse af forsyningssikkerheden i elsektoren Distributionsnettet og ejerskab af netvirksomheder*. Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet.
- Zheng Ma, Simon Sommer and Bo Nørregaard Jørgensen. *The Smart Grid Impact on the Danish DSOs' Business Model*. IEEE Electrical Power and Energy Conference (EPEC), 2016.
- Energinet.dk, *Smart grid in Denmark*. 2011.
- P. K. Paul van den van den Oosterkamp, Adriaan van der Welle, Jeroen de Joode, Jip Lenstra, Karel van Hussen, Robert Haffner. *The role of DSOs in a Smart Grid environment*. European Commission 2014.
- OECD. *Regulatory Reform in Denmark: Regulatory Reform in the Electricity Sector*. 2000.

FRANÇA

- Cour des Comptes. *L'Organisation des Marchés de l'Électricité. Entités et Politiques Publiques. Rapport public thématique*. Évaluation de politique publique, Juliol de 2022.
- International Energy Agency (IEA). *Energy Policy Review. France 2021*

PAÏSOS BAIXOS

- Sanne van Bochove. *The Role of Distribution System Operators in the Energy Transition*. Master Thesis Intership – master Sustainable Business and Innovation. Utrecht University. 2019.
- *Handreiking voor regio's ten behoeve van het opstellen van een regionale energie strategie*. Handreiking regionale energie strategie. 2018.
- *Netbeheerders gas en elektriciteit*. Gaslicht. 2017.
- Koen Kok, Aliene van der Veen, Sjoerd Doumen i Pieter Loonen. *Transactive Energy in the Dutch Context*. Survey Report. 2022.
- Birgitte WistoftCarl-Erik Lundgren i Ove W. Dietrich. *Elforsyning*. Den Store Danske. 2014.

PORTUGAL

- Suzana Tavares da Silva. *La regulación jurídica del sector eléctrico portugués y la aplazada emergencia del mercado ibérico de la energía eléctrica (MIBEL)*. Revista de Administración Pública, 2007.

ALEMANIA

- Sören Becker. *Nuestra Ciudad, nuestra red: la tendencia hacia la remunicipalización en Alemania*. Transnational Institute, 2016.
- Konstantin Lenz, Thorsten Lenck, Frank Peter, Agora Energiewende. *The Liberalisation of Electricity Markets in Germany – History, Development and Current Status*. Agora Energiewende, 2019.
- Bundesnetzagentur Bundeskartellamt. *Monitoring Report 2021*.
- Ulrich Scholz, Hendreik Wessling. *Electricity regulation in Germany: overview*. Thomson Reuters Practical Law, 2021.

GRECIA

- Michalis Papadopoulos. *El sistema de distribució d'electricitat grec: una descripció històrica i el que es necessita fer avui*. Energy Press, 2019.
- Yannis Siridakis, Eleni Stazilova. *Energy Laws and Regulations 2023. Greece*. Global Legal Insights, 2022.

ESTONIA

- Konkurentsiamet *Electricity and Gas Markets in Estonia Report*. Tallin 2016.
- Jan Erikson. *Adquisició de les xarxes de distribució d'electricitat*. Tallinna Tehnikaülikool Elektroenergeetika Instituut. Tallin 2014.

ARGUMENTARI EN PRO D'UNA XARXA DE DISTRIBUCIÓ PÚBLICA

Contingut

ARGUMENTS POLÍTICS.....	2
L'energia com a dret universal.....	2
Les xarxes elèctriques són actius estratègics.....	3
Forat negre per fons Next Generation de la Unió Europea.....	5
Les portes giratòries energètiques.....	6
La titularitat pública apropiaria els beneficis d'explotació al consumidor.....	8
Las xarxes de baixa tensió són les més properes al ciutadà, per tant, millor en mans de l'administració més propera al ciutadà, és a dir l'administració local.....	9
ARGUMENTS ECONÒMICS.....	10
L'oligopoli, com la banca, sempre guanya: rendibilitat assegurada al BOE.....	10
La integració vertical permet encarir el preu de l'electricitat.....	11
La concentració del mercat en empreses verticalment integrades perjudica l'efectiva competència als sectors liberalitzats de producció i comercialització.....	12
El model de distribució actual perjudica a l'autoconsum.....	13
La festa la paguem els consumidors domèstics.....	14
ARGUMENTS TÈCNICS.....	17
Quin mercat? A distribució no hi ha mercat possible.....	17
Jutge i part.....	17
Xarxes llunyanes descuidades.....	18

ARGUMENTS POLÍTICS

L'energia com a dret universal

Al nostre ordenament jurídic el subministrament d'energia elèctrica està reconegut com un *servei d'interès econòmic general (SIEG)*¹. Aquesta consideració implica una especial protecció al consumidor, doncs els SIEG es presten amb la funció principal de mantenir la qualitat de vida dels ciutadans², així com fomentar la cohesió social i territorial.

Malgrat que ni la Constitució ni l'Estatut d'Autonomia de Catalunya contempnen el dret a l'accés a l'energia elèctrica, existeixen iniciatives supranacionals que el reconeixen³, i que afirmen que l'accés als serveis energètics moderns i assequibles és essencial per a assolir els objectius de desenvolupament convinguts internacionalment⁴. Concretament, la Declaració Universal de Drets Humans Emergents (**DUDHE**)⁵ estableix el dret a viure en condicions de dignitat. Englobat en aquest dret fonamental es troba el dret a disposar d'energia⁶.

¹ Així es preveu al Preàmbul de la Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric (LSE), que disposa que el subministrament d'energia elèctrica constitueix un servei d'interès econòmic general, doncs l'activitat econòmica i humana no pot entendre's avui dia sense la seva existència. Aquesta consideració es plasma també a l'article 2.2 de la LSE.

² María del Rocío Flores Jimeno i Mónica Santos Cebrián. *El mercado eléctrico en España: la convivencia de un monopolio natural y el libre mercado*. Revista Europea de Derechos Fundamentales, primer semestre 2015: 25, 257-297. Des de la seva pròpia concepció, els SIEG engloben aquells serveis de naturalesa econòmica que són considerats per l'Administració Pública com essencials per als ciutadans i, conseqüentment, han de ser prestats inclòs quan el mercat no els consideri rendibles. En aquest sentit, per a garantir la seva prestació es fa necessària la intervenció pública, concretament amb la imposició d'obligacions específiques de servei públic.

³ La Declaració de la Trobada Internacional per al Dret a la Energia (Mar del Plata, 11 d'octubre de 2014): "*l'energia és un dret humà, no una mercaderia*".

La Declaració Universal de Drets Humans (DUDH) de 1945 al·ludeix al nivell de vida adequat que garanteixi a les persones la salut, l'alimentació i la l'habitatge, entre d'altres elements.

El Pacte Internacional dels Drets Econòmics, Socials i Culturals (PIDESC) de 1966, reconeix el dret a l'habitatge adequat, el qual comprèn aspectes relatius a l'accés a l'energia.

⁴ Asamblea General de las Naciones Unidas, Resolució 65/151. *Any Internacional de l'Energia Sostenible per tots*. L'accés a serveis energètics moderns i assequibles ajudaria a reduir la pobresa i a millorar les condicions i el nivell de vida de la majoria de la població mundial. És necessari millorar l'accés als recursos i serveis energètics per al desenvolupament sostenible que siguin fiables, de cost raonable, econòmicament viables, socialment acceptables i ecològicament racionals.

⁵ La DUDHE és un instrument pragmàtic que de la societat civil internacional dirigit als actors estatals i d'altres fòrums especialitzats per a la cristal·lització dels drets humans en el nou mil·lenni. La DUDHE sorgeix d'un procés de discussió que té el seu origen en un diàleg organitzat per l'Institut de Drets Humans de Catalunya en el marc del Fòrum Universal de les Cultures (Barcelona, 2004), titular "*Drets humans, necessitats emergents i nous compromisos*".

⁶ Article 1 de la DUDHE, Dret a l'existència en condicions de dignitat: "*Tots els éssers humans i les comunitats tenen dret a viure en condicions de dignitat*". Aquest dret humà fonamental compren els següents drets: "*Dret a la seguretat vital, que suposa el dret de tot ésser humà i tota comunitat, per a la seva supervivència, a l'aigua potable i al sanejament, a disposar d'energia i a una alimentació bàsica i adequada i a no patir situacions de fam. Tota persona té dret a un subministrament elèctric continu i suficient i a l'accés gratuït a l'aigua potable per a satisfer les seves necessitats vitals.*"

El dret humà a l'accés a l'energia elèctrica per a una vida digna s'ha de posar en relació amb els nostres textos legals⁷. Així doncs, la Constitució Espanyola proclama la dignitat de la persona com a un dels fonaments de l'ordre polític i de la pau social⁸. És aquest dret a la dignitat, el que ha de servir de porta per encabir-hi el dret a l'energia, doncs l'electricitat facilita l'accés a altres drets fonamentals com, la salut, l'educació, el treball, la seguretat, etc⁹.

En conclusió, tot i no estar previst explícitament al nostre ordenament jurídic, la vinculació de l'electricitat amb el dret a una vida digna, així com el fet de que l'accés a l'energia elèctrica és un factor habilitant per a l'assoliment d'altres drets fonamentals, fan necessària la concepció de l'energia com a un dret universal. Seguint l'exemple d'altres països¹⁰, cal superar el reconeixement del subministrament elèctric com un mer SIEG i reforçar-lo encabint l'accés a l'energia dins dels drets humans de la nostra societat moderna.

Les xarxes elèctriques són actius estratègics

Es considera que l'àmbit energètic és un dels dotze sectors estratègics¹¹ que cal protegir. L'electricitat és un recurs molt preuat en una societat cada vegada més dependent de complexos sistemes d'infraestructures que possibiliten el bon funcionament dels serveis essencials¹². El sistema elèctric espanyol està format per un conjunt de instal·lacions de generació, transport i distribució que proporcionen electricitat a gran part de la població, sent necessària la consideració de les xarxes elèctriques com a infraestructures crítiques¹³. Les xarxes de distribució elèctrica són un bon exemple, la interrupció del

⁷ Síndic de greuges. *Informe sobre el dret als subministraments bàsics (electricitat, aigua i gas)*. Desembre de 2014. La nostra tradició jurídica determina que les normes jurídiques han de ser interpretades segons el sentit propi de les paraules i la realitat social del temps en el que han de ser aplicades.

⁸ Article 10.1 de la Constitució Espanyola: La dignitat de la persona, els drets inviolables que li són inherents, el lliure desenvolupament de la personalitat, el respecte a la llei i als drets dels demés són fonament de l'ordre polític i de la pau social.

⁹ Aníbal Filippini. *Tarifas i drets humans*. Temes de Dret Civil, Personal i Patrimoni. Setembre de 2016.

¹⁰ Alfredo Islas Colín i Eglá Cornelio Landero. *Derecho humano al acceso a la energía eléctrica para una vida digna: transición del sistema eléctrico en México*. Revista Lex Mercatoria, Vol. 20, 2022. El poder judicial de la federació de Mèxic va resoldre que "l'accés a l'energia elèctrica és un dret humà", que constitueix un pressupòsit per a obtenir altres drets humans, com són altres drets socials, econòmics i culturals.

¹¹ **Sector estratègic**: cadascuna de les àrees diferenciades dins de l'activitat laboral, econòmica i productiva, que proporciona un servei essencial o que garanteix l'exercici de l'autoritat de l'Estat o de la seguretat del país. La seva categorització ve determinada en l'annex de la mateixa llei. (Art.2.b de la Llei 8/2011, de 28 d'abril, per la qual s'estableixen mesures per a la protecció de les infraestructures crítiques.)

¹² **Servei essencial**: el servei necessari per al manteniment de les funcions socials bàsiques, la salut, la seguretat, el benestar social i econòmic dels ciutadans, o l'eficaç funcionament de les Institucions de l'Estat i les Administracions Públiques. (Art.2.a de la Llei 8/2011)

¹³ Ángel Tomás Ledo Iglesias y Mónica Alonso Martínez. "El sistema eléctrico español como infraestructura crítica su protección ante ciberincidentes." Cuadernos de la Guardia Civil: Revista de seguridad pública, N° 61, 2020, pàgs. 97-126.

Els sistemes elèctrics són una de les màquines més complexes desenvolupats per l'home i d'ells depèn la major part de l'activitat física i econòmica del món. És per tant necessari considerar a

servei en aquestes infraestructures pot provocar problemes de seguretat que poden afectar a serveis bàsics i a gran part de la població. D'altra banda, les xarxes elèctriques proporcionen una gran quantitat d'informació sensible; dades sobre els consumidors i punts dèbils del sistema, que fan que siguin considerades com a infraestructures crítiques¹⁴.

Des d'aquest punt de vista estratègic, és un motiu de preocupació que les quatre empreses que controlen la xarxa de distribució a Espanya tinguin consells d'administració designats per entitats i fons d'origen estranger. El caràcter privat de les distribuïdores espanyoles no només fa anteposar rendiment econòmic i dividend a benefici comú i criteris socials, sinó que posa el control d'actius estratègics i l'accés a informació sensible en mans d'entitats privades de capital estranger.

La xarxa de distribució elèctrica espanyola està controlada per quatre empreses que formen cadascuna part de grups verticalment integrats¹⁵. Així mateix, les grans distribuïdores tenen entre el seu accionariat principal a societats que són estrangeres o que gran part del seu capital pertany a estats estrangers.

Principals accionistes de les distribuïdores elèctriques			
(I-DE) Iberdrola	(Unión Fenosa) Naturgy	(e-Distribución) Endesa	(Redes y Viesgo) EDP
Qatar Investment Authority (8,69%)	Criteria Caixa (26,7%)	Grupo Enel (70,10%)	China Three Gorges Corporation (21,35%)
BlackRock (5,25%)	Rioja Bidco (20,70%)		BlackRock (9%)
Norges Bank (3,025%)	Global Infraestructurs Partners (20,60%)		Iberdrola (6,8%)

La titularitat pública de les xarxes de distribució contribuiria a la protecció de les dades sensibles que gestionen les distribuïdores. Es tracta d'informació privilegiada que actualment queda exposada a societats vinculades a estats estrangers. El fonament principal és assolir una major transparència i un mercat més competitiu, reduint els significatius avantatges dels quals disposen com a part d'un grup verticalment integrat.

les xarxes elèctriques com a instal·lacions crítiques que és necessari protegir, i així ha estat recollit dins del 2017, Join Communication on Cybersecurity. Tenint en compte la nova digitalització a la qual s'enfronta el sector elèctric, la UE en el seu paquet "Clean Energy for all Europeans" (JOIN/2017/0450) ha adoptat vuit mesures encaminades a la creació d'un entorn favorable per a la transició cap al món digital dins del sector elèctric, en el qual cobra especial rellevància la ciberseguretat d'aquests sistemes.

<https://biblioteca.guardiacivil.es/cgi-bin/koha/opac-retrieve-file.pl?id=ae6334d810a192ae4635dac65c4c3c6f#:~:text=EL>

¹⁴ **Infraestructures crítiques:** les infraestructures estratègiques el funcionament de les quals és indispensable i no permet solucions alternatives, per la qual cosa la seva pertorbació o destrucció tindria un greu impacte sobre els serveis essencials. (Art.2.e de la Llei 8/2011)

¹⁵ **Grup vertical integrat:** La integració vertical es produeix quan una empresa que havia delegat certes activitats les acaba assumint a través del control d'una altra societat que realitza aquestes funcions. En el cas de l'electricitat, una mateixa societat a través de filials realitza totes les activitats: produint l'electricitat, distribuint-la i finalment comercialitzant-la.

Una xarxa de titularitat pública dificultaria l'abús de posició dominant que es produeix en l'actualitat.

Forat negre per fons Next Generation de la Unió Europea

Amb l'arribada dels Fons Next Generation de la Unió Europea (**NGEU**)¹⁶ s'ha dotat a Espanya amb més de 140.000 milions d'euros per a fer front a les conseqüències econòmiques i socials de la pandèmia. Un dels sectors que pretenen potenciar els NGEU és el de l'energia, amb una política palanca específica de "millora de les infraestructures elèctriques"¹⁷.

La propietat privada de les xarxes de distribució farà que l'oligopoli¹⁸ es beneficiï d'una part important d'aquestes ajudes destinades a la millora de les infraestructures

¹⁶ El 21 de juliol de 2020 el Consell Europeu va acordar crear un instrument conegut com NextGenerationEU que autoritza la Comissió Europea a emetre fins a 750.000 milions d'euros de deute en nom de la Unió. És a dir, els 27 estats membres es van posar d'acord per a endeutar-se junts amb la vista posada a invertir en un futur comú.

El NextGenerationEU es compon de dos instruments principals:

- **Mecanisme per a la Recuperació i la Resiliència (MRR):** Constitueix el nucli del fons de recuperació i està dotat amb 723.800 milions, dels quals 385.800 milions es destinen a préstecs i 338.000 milions d'euros es constitueixen com a transferències no reemborsables. La seva finalitat és donar suport a la inversió i les reformes en els Estats membres per a aconseguir una recuperació sostenible i resiliència, al mateix temps que es promouen les prioritats climàtiques i digitals de la Unió.
- **REACT-EU:** Instrument d'ajuda a la recuperació per a la cohesió i els territoris d'Europa. Compta amb 50.600 milions d'euros i el seu objectiu és ampliar i donar continuïtat a les mesures de resposta i reparació de la crisi posades en marxa des de l'inici de la pandèmia. Els fons de REACT-EU operen com a fons estructurals, però amb major flexibilitat i agilitat en la seva execució. REACT-EU promou la recuperació ecològica, digital i resiliència de l'economia. L'assignació per a Espanya se situa per sobre dels 12.400 milions d'euros que, en la seva major part, ja han estat al seu torn assignats a les Comunitats Autònomes, principals encarregades de la seva execució.

¹⁷ Espanya ha articulat la distribució dels Fons NGEU amb el Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència. El Pla incorpora una agenda d'inversions i reformes estructurals, que s'interrelacionen i retroalimenten per a assolir quatre objectius transversals: avançar cap a una Espanya més verda, més digital, més cohesionada des del punt de vista social i territorial, i més igualitària. Aquests quatre eixos orienten les deu polítiques palanca que determinen la evolució futura del país, d'entre de les quals destaquem la tercera, sobre la transició energètica justa i inclusiva. Aquesta política busca un desplegament i integració de les energies renovables; una millora de les infraestructures elèctriques, la promoció de xarxes intel·ligents, i el desplegament de la flexibilitat i l'emmagatzematge; el desenvolupament del full de ruta de l'hidrogen renovable i la seva integració sectorial; i l'establiment d'una Estratègia de Transició Justa.

¹⁸ Endesa. *Endesa acelera la digitalització de la red con proyectos por valor de 412 millones de euros dentro de los fondos Next Generation*, Setembre de 2022. V. <https://www.endesa.com/es/prensa/sala-de-prensa/noticias/transicion-energetica/digitalizacion/endesa-acelera-digitalizacion-proyectos-valor-412-millones-fondos-next-generation>

Iberdrola. *Movilizamos inversiones de 30.000 millones de euros para liderar la transición verde y digital*. V. <https://www.iberdrola.com/conocenos/next-generation-eu> Iberdrola ha presentat al programa Next Generation EU 175 projectes que mobilitzaran inversions de 30.000 milions d'euros a Espanya i involucraran a 350 petites i mitjanes empreses, institucions, socis tecnològics, start-ups i tota la cadena de valor. Aquestes actuacions estan relacionades amb hidrogen verd,

elèctriques i la promoció de xarxes intel·ligents¹⁹. De fet, les distribuïdores de les grans elèctriques van promoure un estudi²⁰ que quantifica la inversió necessària a les xarxes elèctriques a Europa, recomanant l'accés de les distribuïdores als fons NGEU.

En conseqüència, l'oligopoli s'està emportant una gran part del paquet d'ajudes provinent de la UE, fent-se valer de la seva posició dominant i monopolística. Amb una xarxa de distribució pública, on no es prioritzin els beneficis empresarials per sobre del benefici social, serà possible assegurar que els projectes de renovació de les xarxes i infraestructures elèctriques s'adeqüin a la política europea de generació distribuïda, amb el ciutadà al centre del model energètic²¹.

Les portes giratòries energètiques

Des dels inicis de la privatització del sector elèctric un gran número d'alts càrrecs polítics han acabat als consells d'administració de les grans elèctriques²². El resultat és l'esperable: una política energètica vinculada als interessos de l'oligopoli²³.

energies renovables innovadores, mobilitat sostenible, emmagatzematge energètic, **xarxes elèctriques intel·ligents**, electrificació de la calor i reciclatge de components de tecnologies netes.

¹⁹ El Reial Decret 1125/2021, de 21 de desembre, per el qual es regula la concessió de subvencions directes a les empreses distribuïdores d'energia elèctrica per a la realització d'inversions de digitalització de xarxes de distribució d'energia elèctrica i en infraestructures per a la recàrrega del vehicle elèctric amb càrrec als fons del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència, preveu una inversió de 525 milions d'euros per al període 2021-2023. Aquests fons públics recauran gairebé en exclusiva a l'oligopoli, que controla la xarxa de distribució.

²⁰ L'informe "Connecting the dots: Distribution grid investment to power the energy transition" incorpora una sèrie de recomanacions polítiques i reguladores entre les que s'inclou la facilitació de l'accés dels Operadors de Sistemes de Distribució als fons de la UE i la integració a les xarxes de distribució elèctrica dels plans de recuperació post-COVID de la UE.

²¹ Fundación Renovables. *Democratizar la energía como proyecto de país. Los Fondos Next Generation EU y las infraestructuras del sistema eléctrico*. Abril de 2021. El destí dels Next Generation EU, a tenor de les característiques dels projectes presentats pel sector energètic tradicional, introdueix la incertesa de donar suport a iniciatives que manquen de maduresa econòmica i industrial, sol·licitant quanties que no són conseqüents ni amb la maduresa, la tecnologia o el mercat al qual han de proveir. centralitzat del qual venim, sinó com La promoció de projectes susceptibles de finançament s'ha de fer sota uns criteris d'idoneïtat que apuntalin el canvi cap al qual ens dirigim, sense que accentuin el problema ni perpetuin el model advoca la Directiva 2019/944 del mercat interior de l'electricitat, per un sistema distribuït i obert a la participació de milions de ciutadans. Per tant, avançar en aquesta direcció implica generar i estipular uns criteris perquè els projectes que representin o aportin sostenibilitat en un sentit ampli, siguin d'actuació immediata o a curt termini, replicables i distribuïts per tot el territori, executables per empreses de petit o mitjana grandària i que els seus actes i beneficis socials repercuteixin en la ciutadania

²² J. Otero. *Los vínculos entre las élites políticas y las empresas eléctricas, una convivencia bajo sospecha*. Público. Setembre de 2021. V. <https://www.publico.es/economia/puertas-giratorias-vinculos-elites-politicas-empresas-electricas-modelo-convivencia-eterna-sospecha.html> Només entre 2018 i 2021 fins a una dotzena d'alts càrrecs de l'Administració pública han entrat al consell d'administració d'alguna elèctrica.

²³ Martín Cúneo. *Eléctricas: el retiro dorado de la política*. El Salto. Gener de 2021. V. <https://www.elsaltodiario.com/multinacionales/puertas-giratorias-ministros-secretarios-estado-energia-enagas-red-electrica-iberdrola-endesa-abengoa-retiro-dorado-de-la-politica> De set presidents que ha tingut el Govern des de la mort de Franco, tres d'ells han acabat a sou de les elèctriques: Leopoldo Calvo Sotelo, Felipe González i José María Aznar. Més de 20 ministres, tant

En paraules de Juan Santaló, investigador a la Fundació d'Estudis d'Economia Aplicada, "els consellers polítics creen molt valor per a les empreses proporcionant una via d'accés privilegiada al regulador". A tall d'exemple, Iberdrola va fitxar al 2021 a Antonio Miguel Carmona²⁴. Entre una llarga llista d'il·lustres, Naturgy va comptar amb els serveis de l'expresident Felipe González, i Endesa amb els de José Maria Aznar.

Com declarà Manuel Villoria, existeix la sospita²⁵, però mai s'ha pogut demostrar la relació de connivència entre l'oligopoli i el poder polític a Espanya, que en molts casos acaba passant per les files de les elèctriques. Aquestes empreses han gaudit, de forma inqüestionada fins l'any 2021²⁶ dels "beneficis caiguts del cel"²⁷ que les proporcionen les seves nuclears i hidroelèctriques històriques ja amortitzades, o van tenir "regals normatius" de dubtosa legitimitat, com el mecanisme de compensació dels costos de transició a la competència ("CTCs"), sobre el que es va plantejar un expedient a Bruselas²⁸, entre d'altres.

del PSOE com del PP, i molts més secretaris d'Estat, passaren a dissenyar i impulsar les normes que regeixen el mercat elèctric i a cobrar sous milionaris gràcies a aquestes "portes giratòries". L'actual règim d'incompatibilitats no ha impedit que es generalitzin les portes giratòries i els intents de reformar-los s'han estrellat abans d'enlairar. El setembre de 2020, Iberdrola fitxava a l'exministra d'Agricultura i Medi Ambient, Isabel García Tejerina, i a l'antiga titular d'Ocupació, Fátima Báñez, per a les seves filials a Brasil i Mèxic.

²⁴ 20minutos. *Las eléctricas, la 'puerta giratoria' preferida: de Aznar y Felipe González a Carmona, los políticos que han fichado por empresas privadas*. Octubre de 2021. V. <https://www.20minutos.es/noticia/4843063/0/las-electricas-la-puerta-giratoria-preferida-de-aznar-y-felipe-gonzalez-a-carmona-los-politicos-que-han-fichado-por-empresas-privadas/>

Antonio Miguel Carmona fou diputat de l'Assemblea de Madrid (juny de 1999 – desembre de 2002 i juny de 2011 - juny de 2015) i regidor a l'Ajuntament de Madrid (juny de 2015 – juny de 2019).

²⁵ J. Otero. *Los vínculos entre las élites políticas y las empresas eléctricas, una convivencia bajo sospecha*. Público. Setembre de 2021. Manuel Villoria, catedràtic de Ciència Política i de l'Administració a la universitat Rey Juan Carlos, és un dels principals experts del país en transparència i corrupció: "Eso está ahí. Tenemos la sospecha, pero nunca ha podido demostrarse que haya habido llamadas que influyeran en algún tipo de decisiones".

²⁶ El Reial Decret-Llei 17/2021, disposició addicional huitena, promogut pel Ministeri liderat per Teresa Ribera va limitar per primera vegada a l'història del BOE els beneficis caiguts del cel "beneficios extraordinarios" en la nomenclatura d'aquesta norma <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2021-14974>

²⁷ Eduardo Bayona. *La luz ha subido el doble que el IPC con una docena de políticos en los consejos de las eléctricas*. Juny de 2021. V. <https://www.publico.es/economia/precio-luz-luz-subido-doble-ipc-docena-politicos-consejos-electricas.html> A 2021, amb el preu de l'electricitat havent-se incrementat en doble de l'increment de l'IPC, el Govern va trigar 3 anys en adreçar la reforma del sistema de retribucions productives de les companyies elèctriques o "beneficis caiguts del cel", revisió que PSOE, UP els Comuns i las Mareas varen pactar a finals de 2018, mentre al llarg d'aquell període, en els consells d'administració d'aquelles empreses s'asseien una dotzena de polítics que prèviament havien ocupat càrrecs rellevants als executius, partits i grups parlamentaris.

²⁸ Martín Cúneo. *Eléctricas: el retiro dorado de la política*. El Salto. Gener de 2021. Els costos de transició a la competència són una espècie d'indemnització per a les grans elèctriques per acceptar la competència, una ajuda per a contrarestar els possibles vaivens d'un mercat controlat quasi sense fissures per tres actors. Una investigació de l'Observatori del Deute a la Globalització (ODG) quantificava aquestes ajudes a les grans empreses en 7.327 milions d'euros.

La titularitat pública apropiaria els beneficis d'exploració al consumidor

L'estructura empresarial que ostenta la propietat de la distribució està altament concentrada. Tot i que en l'actualitat existeixen desenes de companyies que exerceixen com a distribuïdores, quatre grans companyies s'emporten el 90% de la retribució²⁹.

La normativa reconeix el dret a una retribució anual per les activitats regulades que exerceixen les distribuïdores. La Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (CNMC) és l'entitat encarregada d'establir els preus pels peatges de transport i distribució de manera anual. L'activitat de distribució va ser retribuïda amb 5.255 milions d'euros l'any 2022 i de 5.161,30 milions d'euros l'any 2021.³⁰ D'aquests ingressos més d'un 70% de la retribució assignada a la xarxa de distribució correspon a dues grans elèctriques (Endesa i Iberdrola)³¹.

Si els beneficis obtinguts amb l'activitat de distribució en lloc d'anar via repartiment de dividends als propietaris de les empreses de l'oligopoli revertissin en l'erari públic, aquests es podrien destinar, per exemple, per reduir els cost de la factura elèctrica als usuaris finals o destinar a altres mesures de justícia social energètica. Les companyies de distribució centren les seves actuacions a maximitzar els beneficis, per contra, una administració pública propietària de la xarxa podria posar al ciutadà i els seus interessos al centre³².

²⁹ CNMC. *Listado de Distribuidoras de electricidad*. V. <https://sede.cnmc.gob.es/listado/censo/1>

³⁰ La CNMC aprueba la resolució que establece los precios de los peajes de transporte y distribución para 2023. V. <https://www.cnmc.es/prensa/resolucion-peajes-transporte-distribucion-2023-20221222>

³¹ Carme Monforte. "El sistema elèctric registra un superàvit de 773 millones por las aportaciones del Estado". *CincoDías*. 10 de noviembre de 2022. V. https://cincodias.elpais.com/cincodias/2022/11/09/companias/1668014379_577240.html

Pel costat dels costos reconeguts, que se sufraguen amb els diners que paguen els consumidors en la seva factura, es mantenen els corresponents als peatges d'accés a les xarxes: 5.161 milions d'euros en el cas de la distribució, un 1% menys, i 1.710 milions d'euros en el del transport en alta tensió, que corresponen a Xarxa Elèctrica, sense gairebé variació anual. Un 43% de la retribució a les xarxes de distribució l'any passat va correspondre a Endesa i un 34% a Iberdrola.

³² Fundación Renovables. *Democratizar la energía como proyecto de país. Los Fondos Next Generation EU y las infraestructuras del sistema eléctrico*. Abril de 2021.

És obvi que el sector elèctric integrat ha defensat sempre el manteniment de les xarxes de distribució dins del seu balanç i sota el mateix control que la resta de les activitats, entre altres raons per la capacitat de les infraestructures per a generar valor. De fet, podríem identificar com a elements de valor:

- La fixació de costos de manteniment i operació addicionals a la retribució d'inversió definits de forma regulada i sense considerar l'ús de la mateixa xarxa.
- L'establiment de coeficients de majoració dels costos reconeguts d'operació i manteniment creixents en funció del temps transcorregut des de la seva amortització.
- La incorporació, com a element indissoluble, de les distribuïdores com a Comercialitzadores de Referència, tant per activitat econòmica com, sobretot, com a element de fidelització o facilitador del manteniment d'un client captiu en els processos de migració al mercat liberalitzat.
- La dificultat d'accés a les dades històriques, en poder de les distribuïdores, per a un canvi de comercialitzadora o per al disseny d'instal·lacions d'autoconsum. Suposa una barrera per a frenar la pèrdua de clients de qui tenen la major part del mercat i que són del mateix grup-lobby empresarial.
- L'ús de les línies per a connexió de sistemes de generació d'electricitat amb fonts renovables propietat del mateix grup accionarial.
- L'accés a la xarxa elèctrica és una extraordinària font d'informació que d'una banda, permet conèixer al detall els hàbits de consum dels consumidors, i per un altre, es

Las xarxes de baixa tensió són les més properes al ciutadà, per tant, millor en mans de l'administració més propera al ciutadà, és a dir l'administració local

Des dels plans d'electrificació rural, la xarxa de baixa tensió no ha interessat a l'oligopoli. La xarxa de baixa tensió no era rendible, pel que el seu manteniment i reforç semblava més una responsabilitat pública que del sistema elèctric³³.

Amb l'esplendor de les renovables d'aquesta última dècada, totes infraestructures de connexió d'energies renovables s'han hagut de costejar i cedir gratuïtament a l'oligopoli³⁴, passant a formar part de la xarxa de distribució³⁵, i per tant obtenint ingressos per la seva gestió i manteniment. Si aquestes infraestructures passessin a ser actius de l'administració pública local en comptes de l'oligopoli, la conflictitat territori-renovables disminuiria.

Existeix un paral·lelisme entre la generació distribuïda com la més propera al consumidor i les corporacions locals com les institucions més properes a la ciutadania. Així doncs, establir la propietat pública dels actius i de les funcions de la distribució a nivell municipal implicaria: evitar els efectes de la concentració oligopolística a la propietat de la xarxa; trencar la integració vertical del sistema elèctric; alliberar l'accés a la xarxa elèctrica propera; afavorir l'autoconsum i la gestió de la demanda; i democratitzar el seu ús³⁶, entre d'altres.

constitueix en la barrera fonamental per a poder portar a terme una planta de generació d'electricitat renovable, situació a la qual les companyies integrades han sabut treure-li partit en disposar de l'accés privilegiat de les seves instal·lacions renovables de generació d'energia elèctrica connectades en les seves xarxes de distribució, en ser empreses del mateix grup empresarial.

³³ Javier García Brea. *Porqué hay que municipalizar la red eléctrica de baja tensión*. La Oficina de Javier García Brea. Abril de 2019. V. <https://www.tendenciasenenergia.es/municipalizar-red-electrica-baja-tension>

³⁴ Javier García Brea. *Porqué hay que municipalizar la red eléctrica de baja tensión*. El promotor pagava el que la elèctrica demanava i la elèctrica es quedava amb la propietat de les infraestructures. Les renovables han contribuït al reforçament de la xarxa elèctrica amb un cost que ningú les ha reconegut.

Tot això de conformitat amb article 39.3 de la LSE, que estableix que totes les instal·lacions destinades a més d'un consumidor tindran la consideració de xarxa de distribució i hauran de ser cedides a l'empresa distribuïdora de la zona, la qual respondrà de la seguretat i la qualitat del subministrament. Aquesta infraestructura quedarà oberta a l'ús de tercers.

³⁵ Tal com disposa la Disposició addicional tretzena del Reial Decret 1955/2000, "el cost de les noves instal·lacions necessàries des del punt frontera fins al punt de connexió amb la xarxa de transport o distribució, les repotenciacions en les línies de l'empresa transportista o distribuïdora del mateix nivell de tensió al del punt de connexió, si fos necessària, la repotenciació del transformador afectat de l'empresa transportista o distribuïdora del mateix nivell de tensió al del punt de connexió seran realitzades a càrrec del sol·licitant".

³⁶ Fundación Renovables. *Democratizar la energía como proyecto de país. Los Fondos Next Generation EU y las infraestructuras del sistema eléctrico*. Abril de 2021.

ARGUMENTS ECONÒMICS

L'oligopoli, com la banca, sempre guanya: rendibilitat assegurada al BOE

“El sector elèctric és aquell mercat on hi participen molts actors però sempre guanya l'oligopoli.”

Frase popular entre els experts del sector elèctric

L'oligopoli s'ha beneficiat d'una sèrie de regulacions que han tendit a garantir i maximitzar el seu profit al llarg dels anys. Els sistema actual perpetua aquesta tendència.

Veiem per exemple el cas del dèficit tarifari. A l'any 2000, en un intent de controlar la inflació i complir amb els criteris de Maastricht per a entrar a l'euro³⁷, el Govern d'Aznar va dissenyar un pla per a garantir perpètuament els beneficis de l'oligopoli. Les empreses van posar sobre la taula els seus costos i el Govern els va acceptar sense cap mena d'auditoria pública. A partir d'aquell moment, si la quantia que ingressava l'oligopoli era inferior a aquells costos acordats, s'havia de pagar aquesta diferència a les empreses³⁸.

Encara avui els consumidors costegen aquest acord a cada factura de la llum. A 2019 s'havien “tornat” 21.000 milions d'euros, i d'afegitó queden uns altres 21.000 milions d'euros per pagar³⁹. A més, l'estructura d'ingressos de l'activitat de distribució sempre tendeix a créixer⁴⁰, independentment de les retallades o la disminució de la demanda, assegurant una rendibilitat a l'oligopoli sense tenir en compte els beneficis que ja obté

³⁷ David Page. *Los españoles deben aún 10.500 millones por el agujero eléctrico*. El Periódico de España. Març de 2023.

³⁸ Martín Cúneo. *Eléctricas: el retiro dorado de la política*. El Salto. Gener de 2021. S'havia creat el famós deute amb les elèctriques (el dèficit tarifari), que després va ser utilitzada i comprada pels grans bancs.

³⁹ David Page. *La gran “hipoteca” eléctrica: diez años más pagando deuda con el recibo de la luz*. El Independiente. Mayo de 2019. V. <https://www.elindependiente.com/economia/2019/05/03/la-gran-hipoteca-electrica-diez-anos-mas-pagando-deuda-recibo-luz/> Amb cada rebut de la llum els clients estan pagant un deute. Una part de la factura serveix per saldar una enorme hipoteca que els clients tenien originalment amb les elèctriques i que ara estan en mans de bancs i fons d'inversió. Durant anys, el que els consumidors pagaven amb els seus rebuts de la llum no era suficient per a cobrir tots els costos reconeguts del sistema elèctric. Entre 2000 i 2013 el desfasament que es va anar acumulant any rere any entre els ingressos i costos va superar els 40.300 milions d'euros. Part del desfasament s'anava pagant amb els successius rebuts, però el deute que els clients tenien amb el sistema elèctric (el famós deute tarifari) va tocar el seu màxim al 2013 amb 28.700 milions d'euros. Actualment (2019) aquest deute ascendeix a 18.851 milions d'euros. Però aquesta és només una part del endeutament, doncs a aquest import se li han de sumar els interessos. Així que el que han de pagar els clients elèctrics fins a 2028 és en realitat 21.122 milions segons les estimacions de la CNMC.

⁴⁰ Des de l'inici de la liberalització del sector, al 1998, s'observa un significatiu increment dels beneficis de les empreses exclusivament procedents de les seves activitats elèctriques a Espanya (2,7% de mitjana anual).

l'oligopoli més enllà de la retribució regulada, ni la capacitat del consumidor de suportar aquests costos⁴¹.

La integració vertical permet encarir el preu de l'electricitat

Potencialment relacionat amb la integració vertical de les empreses⁴² es troba l'encariment dels preus de l'electricitat. Amb l'inici de la liberalització del sector elèctric, la llei 54/1997 no només renunciava obertament a la noció de servei públic del subministrament de l'electricitat, sinó que anava més enllà, creant una normativa segons els dissenys de l'oligopoli⁴³, a costa dels consumidors i el propi Estat.

Segons el ministre d'Indústria d'aquell moment, Josep Piqué, la fixació del preu es deixaria en mans de l'oferta i la demanda, cosa que només podria traduir-se en una "reducció de la tarifa" al permetre la lliure competència. Piqué va acabar treballant per Abengoa⁴⁴. Des d'aquest moment i per imperatiu europeu, el preu de l'electricitat es fixa en una subhasta contínua en la que les diferents empreses generadores expressen quanta energia poden produir i a quin preu. Es comença per cobrir la demanda amb les ofertes més barates i la última a entrar, la més cara, marca el preu de tota la resta.

Aquesta fórmula és polèmica, ja que facilita la distorsió d'aquesta competència ideal pròpia del liberalisme econòmic quan es dona que els venedors d'energia (generació) i els compradors (comercialització) pertanyen als mateixos grups (l'oligopoli)⁴⁵. En ocasions inclòs s'han posat d'acord per inflar els preus de l'electricitat, com va concloure la CNMC tres diverses investigacions al 2019 al sancionar a Natury i Endesa⁴⁶. El resultat

⁴¹ Fundación Renovables. *Democratizar la energía como proyecto de país. Los Fondos Next Generation EU y las infraestructuras del sistema eléctrico*. Abril de 2021. Qualsevol model on prima l'oferta tendeix al sobredimensionament i, en el cas de les infraestructures elèctriques, la situació s'ha vist recolzada perquè el consumidor o usuari mai ha pres part a la decisió i perquè la seva capacitat per a suportar les costos regulats no ha tingut límit, malgrat la crisi i la necessitat de reduir el dèficit de tarifa.

⁴² Tot i que l'oligopoli ratifiqui, exigit per la regulació, la existència de una separació d'activitats entre la distribució i la comercialització, existeixen dubtes raonables i constatades sobre la veracitat i efectivitat d'aquesta separació formal a la pràctica. La redacció de l'article 12 de la Llei del Sector Elèctric així ho permet.

⁴³ Fundación Renovables. *Democratizar la energía como proyecto de país. Los Fondos Next Generation EU y las infraestructuras del sistema eléctrico*. Abril de 2021. Espanya és un dels països en els que la liberalització del sistema elèctric s'ha dut a terme mantenint l'hegemonia de les companyies elèctriques tradicionals i, sobretot, permetent que segueixin estant verticalment integrades al llarg de tota la cadena de valor del negoci elèctric.

⁴⁴ Martín Cúneo. *Eléctricas: el retiro dorado de la política*. El Salto. Gener de 2021. V. <https://www.elsaltodiario.com/multinacionales/puertas-giratorias-ministros-secretarios-estado-energia-enagas-red-electrica-iberdrola-endesa-abengoa-retiro-dorado-de-la-politica>

⁴⁵ Fundación Renovables. *Democratizar la energía como proyecto de país. Los Fondos Next Generation EU y las infraestructuras del sistema eléctrico*. Abril de 2021. Estar integrades verticalment, tot i que s'estableixi la impossibilitat de compartir informació entre les diferents àrees de negoci, un suposat compliment que és impossible de verificar, suposa un valor afegit a tots els nivells: a la fixació de preus de transferència en la generació, a la informació de la capacitat de les xarxes, a la informació de clients PVPC per a la seva transició al mercat liberalitzat, etc.

⁴⁶ Al 2019, la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (CNMC) va sancionar amb més de 25 milions a Natury i Endesa per alterar el mercat elèctric al oferir preus elevats per l'energia generada per una desena de centrals de cycle combinat (gas natural) entre octubre de 2016 i gener

d'un model elèctric dissenyat per l'oligopoli és que Espanya, històricament i descomptant la pujada de preus massiva degut a la guerra d'Ucraïna, ha estat dels països amb la factura de llum més cara a tota Europa⁴⁷.

La concentració del mercat en empreses verticalment integrades perjudica l'efectiva competència als sectors liberalitzats de producció i comercialització

Segons el dret europeu, les empreses que desenvolupen activitats de transport, distribució o operació del sistema no poden intervenir en activitats de producció, de comercialització o de serveis de recàrrega energètica⁴⁸. Es tracta de protegir als consumidors de les conseqüències que provocaria l'extensió dels efectes del monopoli natural, per això s'estableix la necessitat i requeriment d'una separació d'activitats (efectiva).

Les mesures de separació efectiva que la normativa espanyola ha establert no han impedit la concentració de totes les activitats en un petit grup d'empreses. El sector elèctric espanyol s'ha convertit en un mercat elèctric oligopolista, on el 90% de la comercialització està controlada per cinc empreses. Altrament, aquestes mateixes empreses controlen gran part de les xarxes de distribució, dels 29,5 milions de punts de subministrament que hi ha a Espanya, 26,3 milions són propietat de l'oligopoli⁴⁹.

No pot haver-hi una efectiva competència si unes poques empreses integren tota la cadena de valor; començant per la producció, passant per la distribució i finalitzant per la comercialització. Esdevé necessari trencar l'estructura de negoci verticalment integrada, amb grans companyies que executen activitats liberalitzades; generació i comercialització, però que a més són propietàries a través de filials de la xarxa de distribució, activitat no liberalitzada ni liberalitzable⁵⁰.

de 2017. La CNMC també va multar a Iberdrola amb 25 milions d'euros al 2013 per alterar els preus del mercat amb les seves centrals hidràuliques. A més, la Fiscalia Anticorrupció va denunciar a aquesta companyia davant l'Audiència Nacional per preparar un pla per alterar el preu de la llum i obtenir un benefici il·lícit de 20 milions.

⁴⁷ Martín Cúneo. *Eléctricas: el retiro dorado de la política*. El Salto. Gener de 2021. El 2020, Espanya era el tercer país d'Europa amb la factura de llum més cara de tota Europa; i a les primeres setmanes de 2021, el primer de tot el continent.

A més, la "sobrerretribució" de les nuclears i hidroelèctriques va suposar un regal de 10.000 milions d'euros, al menys fins a 2015, segons un informe del ODG. Aquest cost el paguen les llars a través de la factura de la llum.

⁴⁸ El 31 de desembre de l'any 2000, es va començar a aplicar l'exigència legal de separar les activitats regulades de les exercides en règim de competència, en especial es regula la separació funcional quan dins d'un mateix grup empresarial es desenvolupin els dos tipus d'activitats. (Art.14 Llei 54/1997, de 27 de novembre, del Sector Elèctric).

Actualment, l'article 12 de la Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric, desenvolupa la separació d'activitats d'una manera més amplia.

⁴⁹ Antonio Barrero F. *Cinco empresas controlan el 90% del mercado eléctrico doméstico*. Energías Renovables. 29 de juny de 2021. V. <https://www.energias-renovables.com/panorama/cinco-empresas-controlan-el-90-del-mercado-20210629>

⁵⁰ Xavier Vives. *El reto de la competencia en el sector eléctrico*. IESE Business School e ICREA-UPF. Les relacions verticals tenen potencialment una faceta anticompetitiva quan una empresa utilitza un coll d'ampolla en algun segment de la cadena vertical per a excloure a competidors. En el sector elèctric aquesta situació es pot donar quan una empresa verticalment integrada en els

El traspàs de la propietat de la xarxa de distribució cap a mans públiques, reduiria la concentració al sector elèctric i facilitaria una més justa i sobretot efectiva competència als sectors com la producció i comercialització on sí és possible i recomanable.

El model de distribució actual perjudica a l'autoconsum

Per realitzar una instal·lació d'autoconsum amb excedents és necessari, d'entre altres, demanar a la distribuïdora corresponent una sol·licitud d'accés i connexió a la seva xarxa de distribució.⁵¹

Sobre el paper (normativa) la distribuïdora ha respondre a la sol·licitud de connexió a la seva xarxa en un termini de 15 dies, posteriorment s'hauran de fer altres tràmits, podent, la distribuïdora requerir l'esmena d'errors o ampliació de la informació aportada, en terminis i abastos raonables⁵². La connexió, activació i al seu cas modificació d'autoconsums a xarxes controlades per l'oligopoli es, però, més bé kafkiana.

Molts professionals del sector i usuaris particulars manifesten les complicacions que es troben per realitzar aquestes gestions amb les distribuïdores⁵³. Alguns ho van anomenar un via crucis⁵⁴. És un model on les distribuïdores es troben en una posició de poder, que

segments competitiu (generació i comercialització) i de monopoli natural (transport i distribució) utilitza el seu control en el sector de monopoli natural per a excloure o degradar la interconnexió a rivals.

⁵¹ Departament Solar del IDEA i Grup de Treball d'Autoconsum d'ENERAGEN. *Guía Profesional de Tramitación del Autoconsumo*. Agost de 2019.

Així mateix, cada consumidor associat haurà de comunicar a la companyia distribuïdora, directament o a través de la comercialitzadora, la modalitat d'autoconsum a la qual pertany i la seva voluntat d'acollir-se al sistema de compensació, aportant l'acord signat per tots els consumidors, perquè la companyia comercialitzadora procedeixi a l'adaptació dels contractes de subministrament.

⁵² Article 6.1. del Reial decret 1699/2011, de 18 de novembre, pel qual es regula la connexió a xarxa d'instal·lacions de producció d'energia elèctrica de petita potència:

En el cas que el punt de connexió es trobi en la xarxa de baixa tensió, l'empresa distribuïdora disposarà per a la remissió d'aquests documents d'un termini de 15 dies a comptar des de la data en què aquesta empresa tingui constància de l'acceptació per part del promotor de la instal·lació de generació del punt de connexió proposat per l'empresa distribuïdora. Aquest termini serà d'un mes en el cas que el punt de connexió sigui en alta tensió.

⁵³ Conjunt de queixes exposades a través del portal de l'organització de Consumidors i Usuaris (OCU):

Irregularidades en la compensación de excedentes: <https://www.ocu.org/comunidad/energias-renovables/produccion-de-electricidad/conversacion/10019/energia-xxi-irregularidades-en-la-compensacion-de-excedentes>

La estafa en España de la compensación excedentes: <https://www.ocu.org/comunidad/energias-renovables/produccion-de-electricidad/conversacion/4613/la-estafa-en-espana-de-la-compensacion-excedentes-fenie>

Demora interesada en el alta del contrato de autoconsumo: <https://www.ocu.org/comunidad/energias-renovables/produccion-de-electricidad/conversacion/7586/demora-interesada-en-el-alta-del-contrato-de-autoconsumo>

⁵⁴ Iván Alejandro Hernández. *El vía crucis para obtener compensaciones en la factura de la luz si generas tu propia electricidad con fotovoltaicas*. Canarias ahora. Eldiario.es. 17 d'agost de 2021. V. https://www.eldiario.es/canariasahora/energia/via-crucis-obtener-compensaciones-factura-luz-generas-propia-electricidad-fotovoltaicas_1_8217732.html "Llavors vaig intentar contactar amb Endesa a través de l'atenció al client perquè m'activessin la compensació d'excedents, però no em contestaven o no m'ajudaven. M'han deixat penjat al telèfon en diverses ocasions o m'han

aprofiten per dificultar i retardar l'entrada de nous competidors⁵⁵. No tenen cap incentiu en realitzar aquestes gestions i activacions que, per llei, han de fer. Maregen amb detalls, protocols, especificacions pròpies no recollides a la normativa, etc. a professionals i particulars, doncs cada kWh que no es autoconsumit, es un kWh que s'ha de tomar de la xarxa, i aquest sí porta peatges associats, peatges que van a la butxaca de la distribuïdora (l'energia autoconsumida està lliure de peatges).

La directora general d'energia de la Generalitat, Assumpta Farran, alerta del greu problema que pateixen les plantes d'autoconsum industrial amb excedents, perquè per vendre a la xarxa necessiten un permís per part de la distribuïdora o de la xarxa de transport, i es demoren en contestar fins i tot anys o finalment comuniquen que la línia on van sol·licitar la connexió no disposa de capacitat. D'igual manera es manifesta, Manel Romero, delegat d'UNEF a Catalunya, confirmant els obstacles que generen les companyies distribuïdores⁵⁶.

La festa la paguem els consumidors domèstics

El preu de la llum es pot dividir en diversos components que formen la estructura de costos de subministrament: així trobem el cost de l'energia, el cost del transport i la distribució, la prima RECORE, l'annualitat del dèficit tarifari, la compensació no peninsular, la gestió comercial, els pagaments per capacitat, i altres costos.

posat excuses per a no donar-me les dades. Després de molta insistència, van accedir a activar-la al juny de 2021", relata Ramón. No obstant això, quan li va arribar la factura de la llum al juliol, no es reflectia la compensació. Li van dir que se li aplicaria a partir d'agost perquè va ser activada a finals de juliol.

⁵⁵ Sara Acosta. La frustración de los vecinos que ponen placas solares pero no pueden conectarse a la red: "Las distribuidoras nos ignoran". Eldiario.es. 21 de febrer de 2023. V.

https://www.eldiario.es/ballenablanca/transicion_energetica/frustracion-vecinos-ponen-placas-solares-no-conectarse-red-distribuidoras-ignoran_1_9941423.html

Vuit mesos després d'haver-les posat, les plaques segueixen sense estar connectades a la xarxa elèctrica, així que, dels estalvis previstos, res. "Estem farts. Unión Fenosa, que és la distribuïdora d'aquesta zona, ens ignora, passa de nosaltres olímpicament; que si falta un document, que si posa pegues...", resumeix Andrés Almansa, veí de l'àtic que ha liderat tot el projecte en el seu bloc. No hi ha estalvi fins que finalitza la tramitació, en la qual intervenen les conselleries d'Indústria, la comercialitzadora i la distribuïdora. I aquesta última està exercint el seu rol de poder; com no hi ha competència, si no ho vol fer, no ho fa. Respon tard, apura els terminis o demana tràmits que a vegades no són obligatoris", comenta Laura Feijóo, responsable del departament d'autoconsum de Ecooo.

⁵⁶ Antonio Cerrillo Barcelona. Más del 40% de las plantas solares de la industria no logra conectarse a la red eléctrica. La Vanguardia. 31 de maig de 2022. Assumpta Farran, ha denunciat les "traves" que sofreixen aquestes plantes fotovoltaïques a l'hora de connectar a la xarxa l'electricitat produïda. El 40% de les instal·lacions de petita grandària i el 46% de les grans no estan connectades a la xarxa, va revelar. Va alertar del risc que el model energètic descentralitzat i participatiu es vegi avortat per aquest bloqueig.

Manel Romero, delegat d'UNEF a Catalunya (que agrupa les empreses del sector), va corroborar aquesta queixa. "Les companyies triguen a contestar a la petició d'un punt de connexió. Hauria d'haver-hi un mecanisme més automàtic, i no dependre tant de les distribuïdores. I el problema afecta també a les plantes fotovoltaïques de més de 100 kW", va recalcar Romero.

Concretament, els costos de transport i distribució⁵⁷ es financen mitjançant els peatges d'accés⁵⁸, que es repercuteixen a la factura de la llum de tots els consumidors.

Els peatges d'accés estan compostats per un terme de potència (Tp) i un terme d'energia (Te). D'aquesta manera, el cost depèn tant de la potència que el consumidor tingui contractada (terme fix), com del consum que hagi realitzat (terme variable). A més, els peatges de transport i distribució varien en funció de la xarxa de tensió a la que es connecten i la potència contractada. Els consumidors domèstics s'emmarquen a la tarifa en baixa tensió amb potència fins a 15 kW, denominada Peatge 2.0 TD⁵⁹.

Doncs bé, hi ha una asimetria a l'assignació del costos regulats als diferents segments de consumidors, sent els domèstics (2.0 TD) els que subvencionen a la indústria:

Cuadro 2. Facturación media de los peajes de T&D en 2022 y 2023.

Facturación media peaje de T&D (€/MWh)			
Peaje T&D	Año 2022	Año 2023	Tasa de variación: 2022 s/ 2023
2.0 TD	53.87	53.87	-0.01%
3.0 TD	22.02	21.93	-0.39%
6.1 TD	18.87	18.28	-3.13%
6.2 TD	10.06	9.50	-5.60%
6.3 TD	7.01	6.82	-2.76%
6.4 TD	6.50	6.09	-6.41%
Total	27,96	27,67	-1,05%

Fuente: CNMC

Trobem que el consumidors domèstics (2.0 TD) paguen més del doble que els consumidors industrials (3.0 TD i 6 TD). Amb una xarxa de distribució pública aquesta sobrecàrrega que han de suportar els consumidors domèstics revertiria, com a mínim, en

⁵⁷ Energía y Sociedad. *Manual de la Energía. Capítulo 7.1. Los peajes de acceso y cargos: estructura, costes y liquidación de ingresos*. Diciembre de 2022. V. <https://www.energiaysociedad.es/manual-de-la-energia/7-1-los-peajes-de-acceso-y-cargos-estructura-costes-y-liquidacion-de-los-ingresos/>. Les xarxes de transport i distribució, donades les seves característiques intrínseques, són monopolis naturals i per tant resten sobre un esquema regulat. Per aquest motiu, els costos de les xarxes, juntament amb els costos aliens al subministrament elèctric, són repercutits a tots els consumidors segons el nivell de tensió al que es connectin, independentment de que s'adquireixi l'energia a preu lliure o preu regulat, a través de peatges d'accés i dels càrrecs.

⁵⁸ Els peatges d'accés són els fixa la CNMC. La metodologia per a la seva determinació figura a la Circular 3/2020, de 15 de gener; i el seu valor concret es determina via Resolució de la pròpia CNMC. Son únics a tot el territori espanyol, amb independència de les particularitats econòmiques i geogràfiques de les xarxes a les diferents zones en las que s'ubiquen els consumidors, i han de ser calculades per cobrir tots els costos relacionats amb la retribució de les xarxes de transport i distribució.

⁵⁹ Article 6.2 de la Circular 2/2020, de 15 de gener, de la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència, per la que s'estableix la metodologia per al càlcul dels peatges de transport i distribució d'electricitat.

Peatge 2.0 TD d'aplicació a subministres connectats a xarxes de tensió no superior a 1 kV, amb potència contractada inferior o igual a 15 kW en tots els períodes.

Peatge 3.0 TD d'aplicació a subministres connectats a xarxes de tensió no superior a 1 kV, amb potència contractada superior a 15 kW en tots els períodes.

Els peatges 6.1, 6.2, 6.3 i 6.4 TD són per a subministraments connectats a l'alta tensió (més d'1 kV).

un ens públic que tingués l'interès de la ciutadania, que no pas el repartiment de dividends al seu accionariat, com objectiu central.

ARGUMENTS TÈCNICS

Quin mercat? A distribució no hi ha mercat possible

La liberalització impulsada per la regulació comunitària ha permès reduir la monopolització regional imperant abans al sector elèctric, obrint a la competència els segments de la generació i la comercialització. Tanmateix, les activitats de transport i distribució d'electricitat continuen existint com monopolis naturals. Són monopolis naturals, als seus àmbits geogràfics i de tensió respectius, degut a que l'existència de més d'una xarxa sobre un mateix territori representa una opció econòmicament inviable i completament ineficient⁶⁰.

La competència no existeix ni és possible, per raons tècniques, al segment de distribució elèctrica⁶¹. Llavors la pregunta és clara: com es possible un monopoli natural estigui en mans d'empreses privades?

Jutge i part

Aquesta presència d'interessos privats en un àmbit no subjecte a competència arriba també, en forma de distorsió, a altres àmbits sí subjectes a competència, com són la producció i la comercialització d'electricitat.

Les empreses distribuïdores pertanyen a grups verticalment integrats, amb empreses dedicades a la generació i comercialització d'electricitat, que són àmbits liberalitzables i avui liberalitzats. Per raons tècniques, les empreses dedicades a la producció i comercialització d'energia depenen per determinats processos, estan condicionats, per les distribuïdores. Exemples de l'anterior serien: la tramitació de sol·licituds d'accés i connexió, el coneixement (i la transparència d'aquest coneixement) de quina capacitat d'accés existeix quan i on a xarxa, el poder accedir àgilment a les dades dels comptadors de generació i consum, quanties i divergències en relació als pressupostos i pagaments d'obres de reforç de la xarxa per noves instal·lacions, reclamació d'impagaments, comunicació de lectures de comptadors, etc.. En tots aquest àmbits, els distribuïdores

⁶⁰ Aitor Zurimendi Isla. Integración vertical en el mercado eléctrico español. InDret. Juliol de 2017. Una xarxa de transport requereix una infraestructura complexa, costosa i que té un gran impacte en el medi. Està constituïda per xarxes, transformadors i altres elements elèctrics. De igual forma, una xarxa de distribució també requereix línies, elements de transformació de tensió i altres aparells elèctrics.

⁶¹ Equip de Clima i Energia de Greenpeace. *La luz por las nubes (III): el oligopolio y la concentración de poder*. Greenpeace. 3 de desembre de 2021. v. <https://es.greenpeace.org/es/noticias/oligopolio-y-concentracion-de-poder/>

El mercat elèctric és un fals mercat, perquè no hi ha competència ni la pot haver-hi mentre es permeti que existeixi l'oligopoli privat, que integra verticalment entre els seus negocis tota la cadena de valor: la generació, la distribució i la comercialització (ex: Iberdrola/Endesa/Naturgy genera electricitat, la distribueix i la comercialitza).

han de tractar amb dues tipus comercialitzadores i productes/promotores de projectes: els que són "família" i els que no. Però com es diu popularment, no es pot ser alhora jutge i part. La figura del jutge, al menys a la major part del món civilitzat, acostuma a ser públic i no privat.

Xarxes llunyanes descuidades

La distribució d'electricitat suposa un monopoli natural, i ha d'assegurar l'accés a la xarxa de qualsevol integrant del mercat, sense possibilitats de limitar l'entrada. Això suposa que la xarxa ha d'arribar a tots els usuaris, que hauran de pagar el que pertoqui, per després cedir a la distribuïdora, tot i que se situïn en zones de difícil accés i que ocasionin un cost molt alt⁶².

Per garantir la continuïtat i qualitat de la prestació del servei, la normativa defineix una sèrie de paràmetres representatius de nivells de qualitat que serveixen per determinar els incentius i penalitzacions aplicables a les companyies distribuïdores. Una font molt important d'estalvis per les empreses de distribució és disminuir les inversions i el manteniment de les infraestructures, ocasionant un deteriorament de la qualitat del servei de subministrament prestat per la distribuïdora⁶³.

La falta d'inversió en la xarxa ha provocat talls de subministrament elèctric en algunes zones del territori català, la responsable directa d'aquesta falta d'inversió és la distribuïdora propietària de la xarxa en la major part de Catalunya, E-distribució, la filial d'Endesa que s'encarrega de la distribució⁶⁴.

Les distribuïdores reben una gran quantitat d'ajudes i subvencions per realitzar millores en la xarxa i les infraestructures de subministrament d'electricitat, i s'espera que a la vegada habilitin inversions amb fons propis per un import similar al que representen les inversions realitzades a través de les ajudes⁶⁵. Ara bé, cal tenir en compte que a les

⁶² Dani Fernández. *Los 4 modelos de mercado eléctrico*. Dani Fernández PHD en economía. 9 de març de 2018. V. <https://danifernandez.org/articulo/los-4-modelos-mercado-electrico/>

⁶³ Tomás Gómez San Roman. *Regulación de la distribución de energía eléctrica en España. Principios y mecanismos de retribución*. Instituto de Investigación Tecnológica. Universidad Pontificia Comillas. <https://www.mincotur.gob.es/Publicaciones/Publicacionesperiodicas/EconomiaIndustrial/RevistaEconomiaIndustrial/364/113.pdf>

⁶⁴ Sara Cordero. *Vecinos de Barcelona y alrededores denuncian cortes de luz de Endesa*. El Plural. 14 de gener de 2021. V. https://www.elplural.com/economia/empresas/vecinos-barcelona-alrededores-denuncian-cortes-luz-endesa_257238102

Els consistoris atribueixen aquests problemes en el subministrament per la falta d'inversió en les xarxes de distribució elèctrica, que consideren obsoletes. Així, també en aquest cas els responsables tenen previst presentar una demanda civil pels nombrosos talls d'electricitat. "Fa ja molts mesos que s'estan vivint talls de llum a la ciutat" -asseguren fonts de l'Ajuntament de Sabadell a Invertia- "El dissabte teníem unes 800 llars afectats en diferents punts, de diferents perfils i situacions, just en plena onada de fred". A més d'aquests municipis, també altres localitats o barris com Cerdanyola del Vallés, Santa Coloma de Gramanet, Badalona, Ripollet, San Fost de Campsentelles i La Llagosta estan en una situació similar.

⁶⁵ Antonio Hernández García i Jaime Moretón. *La importancia de las redes de distribución eléctrica en la transición energética: análisis de la nueva regulación*. elEconomista. 26 de gener de 2022. V. <https://www.economista.es/energia/noticias/11585606/01/22/La-importancia-de->

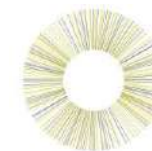
empreses privades preval la lògica del benefici per damunt de l'interès públic. A més a més són companyies que actuen com una unitat integrada en totes les activitats que componen el sistema elèctric⁶⁶.

Des-de aquesta òptica i tenint present el mig i llarg termini, no sembla irraonable preocupar-se de que en determinats parts del territori, les parts "menys rendibles", es consolidi una dinàmica o una estructura d'incentius tendent a reduir d'inversió necessària en aquestes àrees. Aquesta manca d'inversió podria afectar al conjunt de la societat en dites àrees, impactant en la seva prosperitat econòmic, en la capacitat d'integrar fons d'energies renovables i en la seva qualitat de subministrament elèctric i en definitiva en qualitat de vida. Molt probablement una entitat local estarà més atenta i serà més sensible a aquesta problemàtica que els executius, i en última instància els inversors als qui es deuen, d'un grup empresarial verticalment integrat.

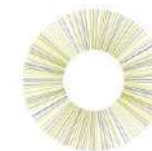
[las-redes-de-distribucion-electrica-en-la-transicion-energetica-analisis-de-la-nueva-regulacion.html](#)

⁶⁶ Fundación Renovables. *Democratizar la energía como proyecto de país. Los Fondos Next Generation EU y las infraestructuras del sistema eléctrico*. Abril de 2021.

Actuar prevalent el servei públic va en contra dels interessos de les empreses actualment propietàries, tenint en compte que l'empresa elèctrica treballa com una unitat integrada en totes les activitats que componen el sistema elèctric. De fet, el pas dels consumidors del PVPC al mercat s'ha caracteritzat per la continuïtat del servei, perquè, encara que les companyies elèctriques ratifiquin, exigides per la regulació, l'existència de "muralles xineses" entre la distribució i la comercialització, existeixen molts dubtes sobre la veracitat d'aquesta situació. Quan parlem del necessari emmaltat i automatització de la xarxa, tots tenim al cap la digitalització i, sobretot, recordem com a Espanya, per mandat legal, s'han canviat, en temps rècord, els comptadors elèctrics analògics per comptadors digitals, el cost de lloguer dels quals s'inclou en la factura elèctrica. Aquest procés no ha estat ni equitatiu ni ajustat a mercat i, la qual cosa és pitjor, les prestacions que els consumidors reben no es corresponen amb les oportunitats tecnològiques que estan disponibles ni amb les quals existien quan es van instal·lar. No incorporen cap capacitat de comunicació directa amb altres equips ni poden fer una lectura utilitzable en temps real. La manca de ports o d'una IP de comunicació deixa a les clares el poc interès que tenien les companyies elèctriques a dotar de graus de llibertat al sistema elèctric. De fet, s'han implantat de manera majoritària dos models: el fabricat sota auspici de la companyia pública italiana ENEL, propietària d'Endesa, i el que va gestionar principalment Iberdrola. El resultat final de la implantació dels comptadors digitals ha estat un cost de lloguer alt i desproporcionat amb unes prestacions insuficients, per decisió dels qui els van instal·lar i de la CNMC que ho va permetre.

IDEA	REDACTAT ACTUAL	PROPOSTA DE CANVI NORMATIU	ÒRGAN COMPETENT
L'ENERGIA COM A DRET	Constitució Espanyola: El Títol I, relatiu als drets i deures fonamentals, no conté cap referència.	Constitució Espanyola Article 47. Tots els espanyols tenen dret a gaudir d'un habitatge digne, adequat <u>i amb accés al subministrament elèctric, continu, suficient i amb un cost raonable.</u> Els poders públics promouran les condicions necessàries i establiran les normes pertinents per a fer efectiu aquests drets, regulant del sòl d'acord amb l'interès general per a impedir l'especulació. La comunitat participarà en les plusvàlues que generi l'acció urbanística i energètica dels ens públics.	Congrés dels Diputats i Senat per majoria de 3/5 parts.
	Estatut d'Autonomia de Catalunya: El Títol I, relatiu als drets, deures i principis rectoris, no conté cap referència.	Estatut d'Autonomia de Catalunya Article X. Dret a l'energia (Encabit dins del Títol I, dels drets, deures i principis rectoris, i el Capítol I, dels drets i deures de l'àmbit civil i social) <u>Totes les persones tenen dret a l'accés a l'energia elèctrica, a un cost raonable, com a pressupòsit per a exercir altres drets socials, econòmics i culturals.</u>	Parlament de Catalunya per majoria de 2/3 parts i ratificació de les Corts Generals per mitjà d'una llei orgànica (majoria absoluta) i referèndum positiu dels electors de Catalunya.
	Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric. Article 2. Règim de les activitats "2. <i>El subministrament d'energia elèctrica constitueix un servei d'interès econòmic general.</i> "	Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric. Article 2. Règim de les activitats 2. El subministrament d'energia elèctrica constitueix un servei d'interès econòmic general. <u>Tots els espanyols tenen dret al subministrament d'energia elèctrica continu, suficient i amb un cost raonable.</u>	Congrés dels Diputats per majoria simple.
L'ACTIVITAT DE DISTRIBUCIÓ D'ENERGIA ELÈCTRICA COM A UN SERVEI PÚBLIC	Llei 7/1985, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases de Règim Local. L'article 25 no contempla el subministrament d'energia elèctrica com a una competència pròpia dels Municipis.	Llei 7/1985, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases de Règim Local. Article 25. 1. El Municipi, per a la gestió dels seus interessos i en l'àmbit de les seves competències, pot promoure activitats i prestar els	Congrés dels Diputats per majoria simple.

serveis públics que contribueixin a satisfer les necessitats i aspiracions de la comunitat veïnal en els termes prevists en aquest article.

2. El Municipi exercirà en tot cas com competències pròpies, en els termes de la legislació de l'Estat i de les Comunitats Autònomes, a les següents matèries:

(...)

p) **Subministrament d'energia elèctrica mitjançant la xarxa de distribució.**

Decret Legislatiu 2/2003, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya.

Decret Legislatiu 2/2003, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya.

Parlament de Catalunya per majoria simple.

L'article 66 no contempla el subministrament d'energia elèctrica com a una competència municipal i local.

Article 66. Competències municipals i locals

1. El municipi, per a la gestió dels seus interessos i en l'àmbit de les seves competències, pot promoure tota mena d'activitats i prestar tots els serveis públics que contribueixin a satisfer les necessitats i les aspiracions de la comunitat de veïns.

(...)

3. El municipi té competències pròpies en les matèries següents:

(...)

p) **El subministrament d'energia elèctrica mitjançant la xarxa de distribució.**

Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric.

Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric.

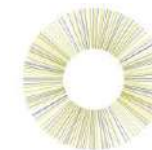
Congrés dels Diputats per majoria simple.

Article 38. Regulació de la distribució

Article 38. Regulació de la distribució

"1. L'activitat de distribució d'energia elèctrica és aquella que té per objecte la

1. L'activitat de distribució d'energia elèctrica és aquella que té per objecte la transmissió d'energia elèctrica des de les xarxes de transport, o en el seu cas des d'altres xarxes de distribució o des

transmissió d'energia elèctrica des de les xarxes de transport, o en el seu cas des d'altres xarxes de distribució o des de la generació connectada a la pròpia xarxa de distribució, fins als punts de consum o altres xarxes de distribució en les adequades condicions de qualitat amb el fi últim de subministrar-la als consumidors.

Les distribuïdores seran gestores de les xarxes de distribució que operen. En aquelles Comunitats Autònomes on existeixi més d'un gestor de la xarxa de distribució, la Comunitat Autònoma, en l'àmbit de les seves competències, podrà realitzar funcions de coordinació de l'activitat que desenvolupin els diferents gestors."

Reial Decret 1955/2000, d'1 de desembre, per el qual es regulen les activitats de transport, distribució, comercialització, subministrament i procediments d'autorització d'energia elèctrica.

Article 39. Zones elèctriques de distribució.

"1. Als efectes del present Reial Decret, excepte en allò que es refereix a les zones establertes per a la per a la determinació de la qualitat de servei zonal, s'entendrà per zona elèctrica de distribució el conjunt d'instal·lacions pertanyents a una mateixa empresa i l'objecte últim de la qual és permetre el

de la generació connectada a la pròpia xarxa de distribució, fins als punts de consum o altres xarxes de distribució en les adequades condicions de qualitat amb el fi últim de subministrar-la als consumidors.

~~Les distribuïdores seran gestores de les xarxes de distribució que operen. En aquelles Comunitats Autònomes on existeixi més d'un gestor de la xarxa de distribució,~~ **L'activitat de distribució constitueix un servei públic de titularitat municipal. Els municipis seran gestors de les xarxes de distribució que operen al seu àmbit territorial.** La Comunitat Autònoma, en l'àmbit de les seves competències, podrà realitzar funcions de coordinació de l'activitat que desenvolupin els diferents gestors.

Reial Decret 1955/2000, d'1 de desembre, per el qual es regulen les activitats de transport, distribució, comercialització, subministrament i procediments d'autorització d'energia elèctrica.

Article 39. Zones elèctriques de distribució.

1. Als efectes del present Reial Decret, excepte en allò que es refereix a les zones establertes per a la per a la determinació de la qualitat de servei zonal, s'entendrà per zona elèctrica de distribució el conjunt d'instal·lacions pertanyents a una mateixa empresa **o municipi** i l'objecte últim de la qual és permetre el subministrament d'energia elèctrica als consumidors en les adequades condicions de qualitat i seguretat.

La caracterització de les diferents zones elèctriques de distribució determinarà la retribució de les empreses distribuïdores propietàries de les xarxes de cada zona, així com

Govern d'Espanya

**XARXA DE
DISTRIBUCIÓ DE
TITULARITAT
PÚBLICA I
CONCESSIÓ A
OPERADORS
PRIVATS**

subministrament d'energia elèctrica als consumidors en les adequades condicions de qualitat i seguretat.

La caracterització de les diferents zones elèctriques de distribució determinarà la retribució de les empreses distribuïdores propietàries de les xarxes de cada zona, així com el nivell de pèrdues reconegut a cada una d'elles, d'acord amb l'establert al mencionat règim retributiu.

El gestor de la xarxa de distribució a cada una de les zones elèctriques de distribució serà l'empresa distribuïdora propietària de les mateixes, sens perjudici de que puguin arribar-se a acords entre empreses distribuïdores per a la designació d'un únic gestor de xarxa de la xarxa de distribució per a varies zones elèctriques de distribució. Aquests acords seran posats en coneixement de l'Administració competent."

Constitució Espanyola: El Títol VII, relatiu a l'Economia i Hisenda, no conté cap referència.

Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric.

Article 2. Règim de les activitats.

"1. Es reconeix la lliure iniciativa empresarial per a l'exercici de les

el nivell de pèrdues reconegut a cada una d'elles, d'acord amb l'establert al mencionat règim retributiu.

El gestor de la xarxa de distribució a cada una de les zones elèctriques de distribució serà l'empresa distribuïdora o **el municipi** propietari de les mateixes, sens perjudici de que puguin arribar-se a acords entre empreses distribuïdores **o municipis** per a la designació d'un únic gestor de xarxa de la xarxa de distribució per a varies zones elèctriques de distribució. Aquests acords seran posats en coneixement de l'Administració competent.

Constitució Espanyola

Article 128.

3. Sense perjudici de la seva propietat civil i operació, es declara, atenent a la seva naturalesa de monopoli natural, la titularitat pública de les xarxes de distribució i transport d'electricitat.

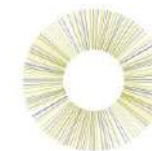
Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric.

Article 2. Règim de les activitats.

"1. Es reconeix la lliure iniciativa empresarial per a l'exercici de les activitats destinades al subministrament d'energia elèctrica

Congrés dels Diputats i Senat per majoria de 3/5 parts.

Congrés dels Diputats per majoria simple.

activitats destinades al subministrament d'energia elèctrica regulades en aquesta llei sense perjudici de les limitacions que es puguin establir per a les activitats que tinguin caràcter de monopoli natural."

Article 38. Regulació de la distribució.

"1. L'activitat de distribució d'energia elèctrica és aquella que té per objecte la transmissió d'energia elèctrica des de les xarxes de transport, o si escau des d'altres xarxes de distribució o des de la generació connectada a la xarxa de distribució mateixa, fins als punts de consum o altres xarxes de distribució en les adequades condicions de qualitat per tal de subministrar-la als consumidors.

Els distribuïdors seran els gestors de les xarxes de distribució que operin. En aquelles comunitats autònomes on hi hagi més d'un gestor de la xarxa de distribució, la comunitat autònoma, en l'àmbit de les seves competències, pot fer funcions de coordinació de l'activitat que desenvolupin els diferents gestors."

regulades en aquesta llei sense perjudici de les limitacions que es puguin establir per a les activitats que tinguin caràcter de monopoli natural.

Sense perjudici de la seva propietat civil i gestió, atenent a la seva naturalesa de monopoli natural, la titularitat de les xarxes de distribució i transport d'electricitat és pública."

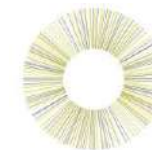
Article 38. Regulació de la distribució.

"1. L'activitat de distribució d'energia elèctrica és aquella que té per objecte la transmissió d'energia elèctrica des de les xarxes de transport, o si escau des d'altres xarxes de distribució o des de la generació connectada a la xarxa de distribució mateixa, fins als punts de consum o altres xarxes de distribució en les adequades condicions de qualitat per tal de subministrar-la als consumidors.

Els distribuïdors seran els gestors **i propietaris civils** de les xarxes de distribució **de les zones de distribució** que operin **durant el període en que siguin concessionaris de la seva gestió d'acord al procediment previst a l'article 38 bis**. En aquelles comunitats autònomes on hi hagi més d'un gestor de la xarxa de distribució, la comunitat autònoma, en l'àmbit de les seves competències, pot fer funcions de coordinació de l'activitat que desenvolupin els diferents gestors."

Article 38 bis. Règim de concessió

1. La gestió de les xarxes de distribució de cada zona elèctrica de distribució serà objecte de concessió administrativa d'acord al previst en el present article.

2. La concessions s'atorgaran amb una durada màxima de 10 anys mitjans un procediment de licitació que, a l'empara del dret europeu aplicable afavoreixi competència efectiva entre del procediment i es guïï pels objectius de qualitat del servei, transparència i integració de les energies renovables en un model de generació distribuït.

3. Quan el concessionari no sigui la mateixa que el concessionari anterior, o al seu cas que el distribuïdor d'origen, el concessionari entrant haurà de compensar econòmicament al concessionari anterior, o al seu cas que el distribuïdor d'origen, per les inversions efectivament realitzades a la xarxa de distribució durant el període de gestió previ que no hi haguessin sigut ja compensades mitjans la retribució a l'activitat de distribució d'acord amb la normativa aplicable.

Disposició transitòria vuitena

Les concessions administratives per la gestió de les zones de distribució hauran de ser licitades no més tard del 30 de setembre de 2024.

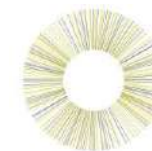
Reial decret 1955/2000, d'1 de desembre, pel qual es regulen les activitats de transport, distribució, comercialització, subministrament i procediments d'autorització d'instal·lacions d'energia elèctrica.

Article 39. Zones elèctriques de distribució.

Reial decret 1955/2000, d'1 de desembre, pel qual es regulen les activitats de transport, distribució, comercialització, subministrament i procediments d'autorització d'instal·lacions d'energia elèctrica.

Article 39. Zones elèctriques de distribució.

1. ~~Als efectes del present Reial decret,~~ excepte pel que fa a les zones establertes per a la determinació de la qualitat de servei

1. Als efectes del present Reial decret, excepte pel que fa a les zones establertes per a la determinació de la qualitat de servei zonal, s'entendrà per zona elèctrica de distribució el conjunt d'instal·lacions de distribució pertanyents a una mateixa empresa i el objecte últim és permetre el subministrament d'energia elèctrica als consumidors en les adequades condicions de qualitat i seguretat.

La caracterització de les diferents zones elèctriques de distribució determinarà la retribució de les empreses distribuïdores propietàries de les xarxes de cada zona, així com el nivell de pèrdues reconegut a cadascuna, d'acord amb el que estableixi aquest règim retributiu.

zonal, s'entendrà per zona elèctrica de distribució el conjunt d'instal·lacions de distribució pertanyents a una mateixa empresa **dintre de l'àmbit territorial de cada Comunitat Autònoma** i el objecte últim és permetre el subministrament d'energia elèctrica als consumidors en les adequades condicions de qualitat i seguretat.

La caracterització de les diferents zones elèctriques de distribució determinarà la retribució de les empreses distribuïdores propietàries de les xarxes de cada zona, així com el nivell de pèrdues reconegut a cadascuna, d'acord amb el que estableixi aquest règim retributiu.

**CESSIÓ DE LES
INFRASTRUCTURES
CONNECTADES A LA
XARXA DE
DISTRIBUCIÓ ALS
MUNICIPIIS**

Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric.

Article 39. Autorització d'instal·lacions de distribució.

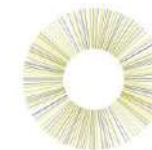
"3. Totes les instal·lacions destinades a més d'un consumidor tindran la consideració de xarxa de distribució i hauran de ser cedides a l'empresa distribuïdora de la zona, la qual respondrà de la seguretat i qualitat de subministrament. Dita infraestructura quedarà oberta a l'ús de tercers."

Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric.

Article 39. Autorització d'instal·lacions de distribució.

3. Totes les instal·lacions destinades a més d'un consumidor, **a excepció d'aquelles línies directes que connectin instal·lacions d'autoconsum amb consumidors associats a les mateixes**, tindran la consideració de xarxa de distribució i hauran de ser cedides a l'empresa distribuïdora de la zona, la qual respondrà de la seguretat i qualitat de subministrament. Dita infraestructura quedarà oberta a l'ús de tercers.

Congrés dels Diputats per majoria simple.

**SEPARACIÓ
EFFECTIVA
D'ACTIVITATS¹****Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric.**

Article 12. Separació d'activitats.

"1. Les societats mercantils que desenvolupin alguna o algunes de les activitats de transport, distribució i operació del sistema a què es refereix l'apartat 2 de l'article 8 hauran de tenir com a objecte social exclusiu el desenvolupament de les mateixes sense que puguin, per tant, realitzar activitats de producció, de comercialització o de

La distribuïdora haurà de cedir el 50% dels beneficis d'explotació de les infraestructures cedides, de conformitat amb el darrer paràgraf, al municipi on s'ubiquin.

Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric.

Article 12. Separació d'activitats.

"1. Les societats mercantils que desenvolupin alguna o algunes de les activitats de transport, distribució i operació del sistema a què es refereix l'apartat 2 de l'article 8 hauran de tenir com a objecte social exclusiu el desenvolupament de les mateixes sense que puguin, per tant, realitzar activitats de producció, de comercialització o de serveis de recàrrega energètica, ni prendre participacions en empreses que realitzin aquestes activitats.

Congrés dels Diputats per majoria simple.

¹ Als Països Baixos la legislació obliga als grups d'empreses energètiques a separar les activitats, només pots ser o distribuïdora o comercialitzadora, no són activitats compatibles dins del grup:
Llei d'electricitat neerlandesa: Elektriciteitswet 1998.

"Article 10b

1. Un gestor de xarxa no pot formar part d'un grup en el sentit de l'article 24b del Llibre 2 del Codi Civil neerlandès al qual també pertanyi una persona jurídica o una societat que produeixi o subministri electricitat als Països Baixos o comerç amb ella.

2. Les persones jurídiques i les societats que formin part d'un grup dels esmentats en l'article 24b del Llibre 2 del Codi Civil al qual també pertanyi una persona jurídica o societat que produeixi o subministri electricitat als Països Baixos o comerç amb ella no podran posseir accions d'un gestor de xarxa o d'una persona jurídica que formi part d'un grup al qual també pertanyi un gestor de xarxa ni participar en una societat que formi part d'un grup al qual també pertanyi un gestor de xarxa.

3. Un operador de xarxa i les empreses del grup afiliades a l'operador de xarxa segons el que es disposa en l'article 24b del Llibre 2 del Codi Civil neerlandès:

a. no posseeixin participacions en una persona jurídica que produeixi o subministri o comercialitzi electricitat als Països Baixos o en una persona jurídica que formi part d'un grup al qual també pertanyi una persona jurídica que produeixi o subministri o comercialitzi electricitat als Països Baixos;

b. no participin en una societat que produeixi, subministri o comercialitzi electricitat als Països Baixos o en una societat que formi part d'un grup al qual també pertanyi una persona jurídica o una societat que produeixi, subministri o comercialitzi electricitat als Països Baixos.

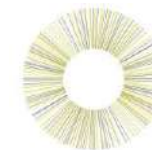
4. A més dels apartats 1 a 3:

a. l'operador de xarxa de la xarxa nacional d'alta tensió no pot formar part d'un grup contemplat en l'article 24 ter del Llibre 2 del Codi Civil al qual també pertanyi una persona jurídica o societat que produeixi o subministri gas o comerç amb ell;

b. El gestor de la xarxa de la xarxa nacional d'alta tensió no pot formar part d'un grup dels contemplats en l'article 24 ter del Llibre 2 del Codi Civil neerlandès al qual pertanyi fos dels Països Baixos una persona jurídica o societat que realitzi activitats de les contemplades en el paràgraf primer o en l'apartat a;

c. El gestor de la xarxa nacional d'alta tensió no pot exercir un control directe o indirecte sobre un productor, un subministrador, un productor de gas o un subministrador de gas.

5. Per a l'aplicació de l'article 9 de la Directiva, s'establiran altres normes mitjançant ordre del Consell."

serveis de recàrrega energètica, ni prendre participacions en empreses que realitzin aquestes activitats.

2. No obstant això, un grup de societats podrà desenvolupar activitats incompatibles d'acord amb la llei, sempre que siguin exercides per societats diferents, i es compleixin els següents criteris d'independència.

a) Les persones responsables de la gestió de societats que realitzin activitats regulades no podran participar en estructures organitzatives del grup empresarial que siguin responsables, directament o indirectament, de la gestió quotidiana d'activitats de generació, comercialització o de serveis de recàrrega energètica. Addicionalment, i sense perjudici del que s'estableix en el segon paràgraf de l'article 34.2 en matèria de transportista únic i d'exclusivitat de desenvolupament de l'activitat de transport, el responsable d'administració de la xarxa de distribució no podrà participar en la gestió quotidiana de les activitats de transport.

b) Els grups de societats garantiran, sota la responsabilitat dels seus administradors, la independència de les persones responsables de la gestió de societats que realitzin activitats regulades mitjançant la protecció dels seus interessos professionals. En particular establiran garanties en el que

Un grup de societats no podrà desenvolupar activitats incompatibles d'acord amb la llei, malgrat que siguin exercides per societats diferents.”

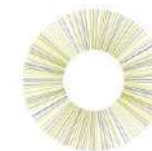
~~2. No obstant això, un grup de societats podrà desenvolupar activitats incompatibles d'acord amb la llei, sempre que siguin exercides per societats diferents, i es compleixin els següents criteris d'independència.~~

~~a) Les persones responsables de la gestió de societats que realitzin activitats regulades no podran participar en estructures organitzatives del grup empresarial que siguin responsables, directament o indirectament, de la gestió quotidiana d'activitats de generació, comercialització o de serveis de recàrrega energètica. Addicionalment, i sense perjudici del que s'estableix en el segon paràgraf de l'article 34.2 en matèria de transportista únic i d'exclusivitat de desenvolupament de l'activitat de transport, el responsable d'administració de la xarxa de distribució no podrà participar en la gestió quotidiana de les activitats de transport.~~

~~b) Els grups de societats garantiran, sota la responsabilitat dels seus administradors, la independència de les persones responsables de la gestió de societats que realitzin activitats regulades mitjançant la protecció dels seus interessos professionals. En particular establiran garanties en el que concerneix la seva retribució i el seu cessament.~~

~~Les societats que realitzin activitats regulades i les persones responsables de la seva gestió que es determini no podran posseir accions de societats que realitzin activitats de producció, comercialització o de serveis de recàrrega energètica.~~

~~Amés, les societats que realitzin activitats regulades, així com els seus treballadors, no podran compartir informació comercialment sensible amb les empreses del grup de societats al qual pertanyin, en el cas que aquestes realitzin activitats liberalitzades.”~~

concerneix la seva retribució i el seu cessament.

Les societats que realitzin activitats regulades i les persones responsables de la seva gestió que es determini no podran posseir accions de societats que realitzin activitats de producció, comercialització o de serveis de recàrrega energètica.

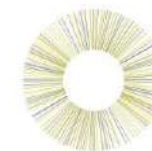
A més, les societats que realitzin activitats regulades, així com els seus treballadors, no podran compartir informació comercialment sensible amb les empreses del grup de societats al qual pertanyin, en el cas que aquestes realitzin activitats liberalitzades.

c) Les societats que realitzin activitats regulades tindran capacitat de decisió efectiva, independent del grup de societats, respecte a actius necessaris per a explotar, mantenir o desenvolupar la xarxa de transport o distribució d'energia elèctrica.

No obstant això, el grup de societats tindrà dret a la supervisió econòmica i de la gestió de les referides societats, i podrà sotmetre a aprovació el pla financer anual, o instrument equivalent, així com establir límits globals al seu nivell d'endeutament, que no interfereixin en la viabilitat del pressupost elaborat per la societat regulada com a societat individual."

~~e) Les societats que realitzin activitats regulades tindran capacitat de decisió efectiva, independent del grup de societats, respecte a actius necessaris per a explotar, mantenir o desenvolupar la xarxa de transport o distribució d'energia elèctrica.~~

~~No obstant això, el grup de societats tindrà dret a la supervisió econòmica i de la gestió de les referides societats, i podrà sotmetre a aprovació el pla financer anual, o instrument equivalent, així com establir límits globals al seu nivell d'endeutament, que no interfereixin en la viabilitat del pressupost elaborat per la societat regulada com a societat individual."~~

**PENALITZACIONS
PER RETARDS EN
L'ACTIVACIÓ DE
L'AUTOCONSUM
(CREACIÓ D'UN
RÈGIM
SANCIONADOR
ESPECIAL)**

Reial decret 244/2019, de 5 d'abril, pel qual es regulen les condicions administratives, tècniques i econòmiques de l'autoconsum d'energia elèctrica.

Article 16 bis. Definició del terme de descompte per retard en activació d'autoconsum.

"1. Per als consumidors que desitgin realitzar autoconsum amb excedents i sempre que la instal·lació de producció associada sigui de fins a 100 kW i connectades en baixa tensió, el temps d'activació de l'autoconsum no podrà superar els dos mesos.

Per temps d'activació s'entendrà el temps transcorregut des del dia en què l'empresa distribuïdora d'energia elèctrica rep la documentació necessària per a la realització de la modificació del contracte d'accés prevista en l'article 8 del present reial decret fins al moment en què rep la comunicació que ja pot iniciar abocaments a la xarxa i aquests es consideren en la facturació.

2. En cas de superar-se aquest temps per causes no imputables al consumidor ni a les administracions públiques competents en matèria d'energia, el comercialitzador inclourà amb caràcter automàtic en la facturació del consumidor un terme de descompte per

Reial decret 244/2019, de 5 d'abril, pel qual es regulen les condicions administratives, tècniques i econòmiques de l'autoconsum d'energia elèctrica.

Article 16 bis. Definició del terme de descompte per retard en activació d'autoconsum.

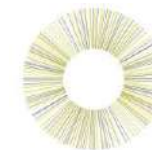
1. Per als consumidors **individuals o col·lectius** que desitgin realitzar autoconsum amb excedents i sempre que la instal·lació de producció associada sigui de fins a 100 kW i connectades en baixa tensió, el temps d'activació de l'autoconsum no podrà superar els dos mesos.

Per temps d'activació s'entendrà el temps transcorregut des ~~del~~ dia en què l'empresa distribuïdora elèctrica rep la documentació necessària per a la realització de la **de la data de remissió a la empresa distribuïdora de la sol·licitud de** modificació del contracte d'accés prevista en l'article 8 del present reial decret fins al moment en què rep la comunicació que ja pot iniciar abocaments a la xarxa i aquests es consideren en la facturació.

2. En cas de superar-se aquest temps per causes no imputables als consumidors ni a les administracions públiques competents en matèria d'energia, el comercialitzador inclourà amb caràcter automàtic en la facturació dels consumidors un terme de descompte per retard en activació d'autoconsum en la seva facturació per un import equivalent al del mecanisme de compensació simplificada recollit en l'article 14 del present reial decret amb les següents particularitats:

- a) Per al càlcul de l'energia generada se suposarà un funcionament anual de la instal·lació de 1.200 hores equivalents.
- b) Per al càlcul de l'energia horària excedentària s'aplicarà el perfilat previst per a les instal·lacions fotovoltaïques en l'annex IV del Reial decret 413/2014, de 6 de juny.

Govern d'Espanya.
Ministeri de Transició
Ecològica i Repte
Demogràfic.

retard en activació d'autoconsum en la seva facturació per un import equivalent al del mecanisme de compensació simplificada recollit en l'article 14 del present real decret amb les següents particularitats:

a) Per al càlcul de l'energia generada se suposarà un funcionament anual de la instal·lació de 1.200 hores equivalents.

b) Per al càlcul de l'energia horària excedentària s'aplicarà el perfilat previst per a les instal·lacions fotovoltaïques en l'annex IV del Real decret 413/2014, de 6 de juny.

c) Per al càlcul del valor econòmic s'aplicarà el preu previst en l'article 14.3.ii).

En cap cas, el valor econòmic d'aquest terme de descompte per retard en activació d'autoconsum podrà ser superior al valor econòmic de l'energia horària consumida de la xarxa en el període de facturació, el qual no podrà ser superior a un mes.

Allò no previst expressament en aquest article serà aplicable l'article 14.

Aquest terme haurà d'aparèixer recollit expressament en la factura del consumidor i serà aplicable en les factures fins al dia d'activació de l'autoconsum.

c) Per al càlcul del valor econòmic s'aplicarà el preu previst en l'article 14.3.ii).

En cap cas, el valor econòmic d'aquest terme de descompte per retard en activació d'autoconsum podrà ser superior al valor econòmic de l'energia horària consumida de la xarxa en el període de facturació, el qual no podrà ser superior a un mes.

Allò no previst expressament en aquest article serà aplicable l'article 14.

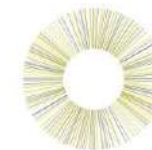
Aquest terme haurà d'aparèixer recollit expressament en la factura dels consumidors i serà aplicable en les factures fins al dia d'activació de l'autoconsum.

3. El terme de descompte per retard en activació d'autoconsum serà assumit per l'empresa distribuïdora d'energia elèctrica a la qual es troben connectats els consumidors, no podent ser en cap cas incorporat a la retribució d'aquesta a càrrec del sistema.

L'empresa distribuïdora també assumirà una penalització per cada dia de retard en l'activació de l'autoconsum.

S'aplicarà automàticament el descompte per retard en l'activació de l'autoconsum i les penalitzacions corresponents. Les empreses distribuïdores podran repercutir aquest cost a les empreses comercialitzadores si els retards són deguts a inaccions, omissions o errors d'aquestes. A aquest efecte l'empresa distribuïdora haurà de justificar davant el comercialitzador i davant la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència que aquest retard en l'activació de l'autoconsum està acreditat mitjançant el sistema derivat de l'obligació establerta en l'article 40.2.u) de la Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric.

Així mateix, les empreses distribuïdores podran sol·licitar el retorn del descompte per retard en l'activació de l'autoconsum i

3. El terme de descompte per retard en activació d'autoconsum serà assumit per l'empresa distribuïdora d'energia elèctrica a la qual es troba connectat el consumidor, no podent ser en cap cas incorporat a la retribució d'aquesta a càrrec del sistema.

No obstant l'anterior, les empreses distribuïdores podran repercutir aquest cost a les empreses comercialitzadores si els retards són deguts a inaccions, omissions o errors d'aquestes. A aquest efecte l'empresa distribuïdora haurà de justificar davant el comercialitzador i davant la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència que aquest retard en l'activació de l'autoconsum està acreditat mitjançant el sistema derivat de l'obligació establerta en l'article 40.2.o) de la Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric.

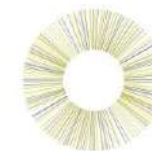
Així mateix, no s'aplicarà el terme de descompte per retard en activació d'autoconsum si les causes del retard són imputables al consumidor o a les administracions públiques competents en matèria d'energia. Perquè una causa sigui imputable al consumidor o a les administracions públiques competents en matèria d'energia, el distribuïdor, o en el seu cas el comercialitzador, haurà de justificar-lo mitjançant la informació disponible en el sistema derivat de l'obligació establerta en l'article 40.2.o)

les penalitzacions corresponents, quan de manera justificada demostrí que les causes del retard són imputables als consumidors o a les administracions públiques competents en matèria d'energia, al distribuïdor, o en el seu cas al comercialitzador, haurà de justificar-ho mitjançant la informació disponible en el sistema derivat de l'obligació establerta en l'article 40.2.u) de la Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric, davant la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència i davant l'òrgan competent en matèria d'energia de la comunitat autònoma on es localitzi el consum.

~~No obstant l'anterior, les empreses distribuïdores podran repercutir aquest cost a les empreses comercialitzadores si els retards són deguts a inaccions, omissions o errors d'aquestes. A aquest efecte l'empresa distribuïdora haurà de justificar davant el comercialitzador i davant la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència que aquest retard en l'activació de l'autoconsum està acreditat mitjançant el sistema derivat de l'obligació establerta en l'article 40.2.o) de la Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric.~~

~~Així mateix, no s'aplicarà el terme de descompte per retard en activació d'autoconsum ni les penalitzacions corresponents, si les causes del retard són imputables al consumidor o a les administracions públiques competents en matèria d'energia, el distribuïdor, o en el seu cas el comercialitzador, haurà de justificar ho mitjançant la informació disponible en el sistema derivat de l'obligació establerta en l'article 40.2.o) de la Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric, davant la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència i davant l'òrgan competent en matèria d'energia de la comunitat autònoma on es localitzi el consum.~~

4. Quan l'encarregat de lectura remeti la informació desglossada al comercialitzador per a la seva correcta facturació d'acord amb el que es preveu en l'article 11, aquest haurà de remetre, en el seu cas, si resulta o no procedent la facturació per aquest

de la Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric, davant la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència i davant l'òrgan competent en matèria d'energia de la comunitat autònoma on es localitzi el consum.

4. Quan l'encarregat de lectura remeti la informació desglossada al comercialitzador per a la seva correcta facturació d'acord amb el que es preveu en l'article 11, aquest haurà de remetre, en el seu cas, si resulta o no procedent la facturació per aquest concepte, qui és responsable d'assumir el seu cost i la informació amb el suficient detall per a poder aplicar, el mecanisme previst en el present article.”

concepte, **la empresa distribuïdora** responsable d'assumir el seu cost i la informació amb el suficient detall per a poder aplicar, el mecanisme previst en el present article.

BONIFICACIONS PER RÀPIDA ACTIVACIÓ

Reial decret 244/2019, de 5 d'abril, pel qual es regulen les condicions administratives, tècniques i econòmiques de l'autoconsum d'energia elèctrica.

El Capítol VI, relatiu a l'aplicació de peatges d'accés a les xarxes de transport i distribució i els càrrecs a les modalitats d'autoconsum, no fa esmena a la bonificació per ràpida activació de les instal·lacions d'autoconsum.

Reial decret 244/2019, de 5 d'abril, pel qual es regulen les condicions administratives, tècniques i econòmiques de l'autoconsum d'energia elèctrica.

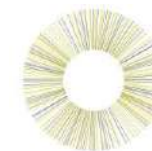
“16 ter. Bonificacions per la ràpida activació de l'autoconsum.

L'activació de l'autoconsum complint els terminis establerts en aquest Reial Decret així com en la resta de la normativa, donarà dret a una bonificació que es desenvoluparà a través de l'Ordre Ministerial corresponent.

(Remissió a l'ordre ministerial corresponent² a l'exercici on es vol aprovar, que recollirà un apartat definint el model de bonificació o retribució addicional que rebran les empreses distribuïdores per activar les instal·lacions d'autoconsum en un termini de temps més reduït del fixat per la normativa).

Govern d'Espanya

² En aquest exercici la remissió seria a l'Ordre TED/1312/2022, de 23 de desembre, per la que s'estableixen els preus dels càrrecs del sistema elèctric d'aplicació a partir de l'1 de gener de 2023 i s'estableixen diversos costos regulats del sistema elèctric per l'exercici 2023.

Ordre TED/1312/2022, de 23 de desembre, per la que s'estableixen els preus dels càrrecs del sistema elèctric d'aplicació a partir de l'1 de gener de 2023 i s'estableixen diversos costos regulats del sistema elèctric per l'exercici 2023 (Adaptar amb l'ordre ministerial equivalent l'any d'aplicació de la bonificació).

L'Ordre TED no fa esmena a les bonificacions per ràpida activació de les instal·lacions d'autoconsum.

Ordre TED/1312/2022, de 23 de desembre, per la que s'estableixen els preus dels càrrecs del sistema elèctric d'aplicació a partir de l'1 de gener de 2023 i s'estableixen diversos costos regulats del sistema elèctric per l'exercici 2023 (Adaptar amb l'ordre ministerial equivalent l'any d'aplicació de la bonificació)

Desè.

De conformitat amb l'article 16 ter. del Reial Decret 244/2019, de 5 d'abril, pel qual es regulen les condicions administratives, tècniques i econòmiques de l'autoconsum d'energia elèctrica, es portarà a terme un règim de bonificacions per la ràpida activació de les instal·lacions d'autoconsum.

Les empreses distribuïdores d'electricitat rebran una retribució variable en funció dels dies d'antelació amb els que realitzen l'activació de la instal·lació, i depenent del nombre d'associats presents en aquesta.

Ministeri de Transició Ecològica i Repte Demogràfic.

amep@amep.cat

<https://amep.cat>